

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

NSV LIIDU AJALOO KATEEDER

A a r e t, I n n o

Ajaloo-keeleteaduskonna ajaloo osakonna
mittestatsionaarne üliõpilane

NÕUKOGUDE LIIDU VÕITLUS RAHU JA KOLLEKTIIVSE JUUGEOLEKU EEST
SUUREST SOTSIALISTLIKUST OKTOOBRIREVOLUTSIOONIST
KUNI SUURE ISAMAASÕJA LÕPUNI

Ajalooline ülevaade 1917-1945

D i p l o m i t ö ö

Juhendaja dots. R.KENKMAA.

*TRÜ NSV ajal.
kat. nr. 1189.*

Tartu, 1952

E e s s ö n a

Käesoleva diplomitöö teemaks oli esialgu määratud "Nõukogude Liidu võitlus kollektiivse julgeoleku eest." Igasugune ajaline ja ligem sisuline piiritlus puudus. Lähtudes antud teemast oleks tulnud kirjutada kogu nimetatud võitluse ajalugu, mis on sama pikk kui meie sotsialistliku riigi ajalugu üldse - Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist kuni olevikuni. Nii ei saanud käesolev töö kujuneda juba algusest peale mõne üksikküsimuse või kitsa ajajärgu sügavamaks uurimuseks, vaid pigem kõnesoleva võitluse ajalooliseks ülevaateks, kusjuures kerkis esile tõsine hädasoht sattuda konspektiivsusse ja piirduda peamiselt faktide registreerimisega.

Töö planeerimise ja allikate kogumise etapil selgus, et materjali hulk antud teema jaoks, eriti sõjajärgse perioodi kohta, on niivõrd tohutu suur, et selle läbitöötamine kasutada oleva aja jooksul ja mittestatsionaarse töö tingimustes on täiesti võimatu, ja et teema ise antud ulatuses ei mahu kuidagi diplomitöö raamidesse. Nii osutus teema ajaline piiramine siiski hädavajalikuks, milleks saadi ka kateedri nõusolek.

Teema ainevaldkonnaga ligemal tutvumisel selgus ühtlasi, et NSV Liidu võitlus kollektiivse julgeoleku eest jaguneb kaheks selgesti eraldatavaks põhietapiks: esimene - Suurest Sotsialistlikust

Oktoobrirevolutsioonist kuni Suure Isamaasõja lõpuni, millises ajavahemikus Nõukogude Liit ainsa sotsialistliku riigina pidas seda võitlust temale vaenuliku kapitalistliku ümbruse rasketes tingimustes; teine - Suure Isamaasõja lõpust olevikuni, kus Nõukogude Liit jätkab seda võitlust kogu rahu- ja demokraatialeeri eesotsas uuel, kõrgemal astmel. Töö kirjutaja huvi koondus just selle võitluse esimesele etapile, mis oli temale isiklikult vähem tuntud, ning mille jälgimine andis võimaluse uuesti aspektist tutvuda rahvusvaheliste suhete arenguga ühel ajaloo kõige komplitseeritumal perioodil. Nimetatud ajajärgu ainetiku läbitöötamine andis võimaluse paljugi juurde õppida - ja see on lõpuks kõige tähtsam.

Lõppeks osutus otstarbekaks täiendada töö pealkirja sõnaga "rahu", kuna NSV Liidu võitlus kollektiivse julgeoleku eest on lahutamatu tema võitlusest püsiva rahu eest, sõjaohu jäädava likvideerimise eest.

Sisuliselt on töö üles ehitatud järgmise skeemi kohaselt:

On esitatud 1) enam-vähem pidev ajalooline taust; 2) rahvusvahelise imperialismi mahhinatsioonid, mille vastu oli suunatud Nõukogude Liidu võitlus rahu ja kollektiivse julgeoleku eest; 3) NSV Liidu pingutused rahu ja kollektiivse julgeoleku kindlustamiseks; 4) nähtuste ja sündmuste hinnang, toetudes järjekindlalt marksismi-leninismi klassikute seisukohtadele.

Kuigi proportsioonide valik esitatud skeemi raamides pole alati ehk kõige paremini õnnestunud, võiks töö seesugust ülesehitust üldiselt otstarbekaks pidada ja antud ülesannet põhiliselt õigesti lahendatuks.

S i s s e j u h a t u s

Võitlus kindla rahu ja kollektiivse julgeoleku eest on kaasaegse inimkonna suurimaid ja õilsamaid üritusi. Maa ilma rahvad läbi elanud kahe imperialistliku tapatalgu koledused, kannud kümneid miljoneid inimohvreid ja tohutuid materiaalseid kahjusid, ei taha enam nende hädade kordumist. Kirjutanud oma lipudele rahuloosungid nad kannavad neid kõrgel kõigil mandreil täis otsustavust võidelda lõpuni inimkonna parema tuleviku eest. "Tahad rahu, võitle rahu eest!" selle juhise järgi joondub tänapäeval kogu progressiivne inimkond. Maa ilma ajalugu ei tunne varem sellist sadade miljonite inimeste üksmeelset liikumist, ei tunne selliste hiigelmasside sihikindlat osavõttu oma saatuse kujundamisest. Nii oma ulatuselt kui organiseerituselt on maailma rahvaste rahuliikumine täiesti uus ja ainulaadne nähtus. See on tihedalt seotud võitlusega demokraatia ja sotsialismi võidu eest, sest ainult tõelise demokraatia ja sotsialismi tingimustes saab jäädavalt kõrvaldatud sõjaohu ja kindlustatud rahu rahvaste vahel.

Rahu, demokraatia ja sotsialismi eest võitleva leeri eesotsas sammub Nõukogude Liit ja tema rahvaste juht seltsimees Stalin.

"Rahu säilitatakse ja kindlustatakse," ütles seltsimees Stalin oma jutuajamises "Pravda" kirjasaatjaga, "kui rahvad võtavad rahu säilitamise ürituse oma kätte ja kaitsevad seda lõpuni. Sõda võib saada paratamatuks, kui sõjaõhutajail läheb korda mässida rahvahulga valedeesse, petta neid ja tõmmata neid uude maailmasõtta."

Sellepärast on laialdasel kampaanial rahu säilitamiseks kui sõjaõhutajate kuritegelike mahhinatsioonide paljastamise vahendil nüüd esmajärguline tähtsus.

Mis puutub Nõukogude Liidusse, siis tema teostab ka edaspidi vankumatult sõja vältimise ja rahu säilitamise poliitikat.¹⁾

Nõukogude Liidu järjest kasvav majanduslik võimsus, tema saavutused teaduse, tehnika ja kultuuri alal, Nõukogude Armeed võitlusjõud ja sõjaline meisterlikkus, stalinlik riigijuhtimise kunst ja diplomaatia, kõik need tegurid on rakendatud rahvaste rahu ja julgeoleku kindlustamiseks. Saksa fašismi ja jaapani imperialismi purustamine, rahvamajanduse kiire taastamine ja hiilgavad edusammud kommunismi suurehituste püstitamisel, aatomienergia tootmise saladuse lahendamine nõukogude teadlaste poolt, kõik need NSV Liidu grandioossed saavutused on suurimaiks panuseiks ülemaailmsesse rahuüritusse. Neid saavutusi imetleb ja neist tunneb rõõmu kogu progressiivne inimkond. Sellepärast ongi Nõukogude Liit tõusnud kogu maailma rahuarmastavate rahvaste lootuste maaks ja seltsimees Stalin maailma rahvaste esimeseks

1) "Eesti Bolševik" nr. 5, 1951, lk. 3.

rahu lipukandjaks, kogu rahu ja demokraatialeeri üldtunnustatud juhiks.

Rahu ja demokraatialeeri reaalseks baasiks on Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade 800 miljoni inimese kindel liit, eelkõige Nõukogude Liidu ja Hiina rahvaste sõprusliit. Siinkohal sobib meenutada Hiina Teaduste Akadeemia presidendi Go Mo-žo sõnu, mis ta ütles rahvusvahelise Stalini preemia "Rahu kindlustamise eest rahvaste vahel" temale kätteandmise puhul:

"Minu rahva otsustavus kasvab järjest tugevamaks ja järjest suuremaks -

tuleb teha kõiki jõupingutusi rahu kindlustamiseks maailmas.

Meid aitab Stalini geenius
võitluses rahu eest, töö ja õiguse eest.

Rahvaste sõprus hävitab
igasuguse musta mürgi." ²⁾

Nõukogude Liidu võitlus rahu ja kollektiivse julgeoleku eest on sama vana kui Nõukogude riik ise - mõlemad said alguse Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidu päevil. Selle võitluse ajaloos võib selgesti eraldada kaks etappi: esimene ulatub Oktoobrirevolutsioonist kuni Suure Isamaasõjani, teine algab Suure Isamaasõja võiduga ja on selle võidu tulemuseks.

Esimesel etapil NSV Liit oli ainus sotsialistlik riik maa-

2) "Rahva Hääl" nr. 86, 1952.

ilmas. Tal puudusid liitlased temale sõbralike riikide näol, kui mitte arvestada väikest Mongoolia rahvavabariiki. NSV Liidu liitlaseks oli rahvusvaheline töölisklass, kuivõrd ta oli vabanenud oma kodanluse ja II Internatsionaali parteide kahjuliku mõju alt ja oli koondunud kommunistlike parteide ümber. Poliitiliselt teadlik rahvusvaheline töölisklass oli Nõukogude Liidule ustavaks liitlaseks võitluses rahu ja kollektiivse julgeoleku eest, nagu Nõukogude Liit oli ustavaks liitlaseks ja julgustavaks eeskujuks kõigi maade töörahvale, valgustades ta vabadusvõitluse teed, mis viib välja kapitalistlikust orjusest.

Kuid enne II Maailmasõda oli kapitalistlikus maailmas ka veel rida ideoloogilisi ja ühiskondlik-poliitilisi voole ning liikumisi, oli rida poliitilisi parteisid, kes demagoogilise propagandaga suutsid eksitada lihtsate inimeste meeli ja kes omasid veel tunduvat mõju osa töölisklassi ja eriti väikekodanluse paljumiljonilistes massides. Sellisteks vooludeks ja liikumisteks oli kodanlik patsifism ja Pan-Euroopa liikumine Lääne-Euroopas, gandhism ja passiivse vastupanu liikumine Indias; oli fašism Itaalias, kes kuni 1935. aastani varjas oma õiget nägu ja natsionaal-sotsialism Saksamaal, kes oma arengu esimesel etapil tegi karjääri saksa rahva "loomuliku eluõiguse" jutlustamisega; oli Kuomintang (vabariiklik partei) Hiinas, kes säilitas veel hiina rahva tunduva osa usalduse, rääkimata kümnetest ja sadadest kodanlikest ja "sotsialistlikest" parteidest, kes kõigis kapitalistlikes maades üksteise võidu sogases vees kalu püüdsid; oli lõpuks

Rahvasteliit, kellel ei puudunud teatud hulga kergeusklike inimeste poolehoid.

Kõigi nende ja nendetaoliste voolude, liikumiste ja parteidega rahvusvaheline reaktsioon ja imperialism maskeeris ennast rahvaste ees, varjas oma tõelist kiskjapalet.

Kogu selle uskumatult sogase reaktsioonileeri vastu seisis marksismi-leninismi sügavalt teaduslik ideoloogia, seisis kommunistlikud parteid ja Nõukogude Liit.

NSV Liidu, kui ainsa sotsialistliku riigi ülesandeks tema rahuvõitluse sellel etapil oli saavutada kõigepealt rahu oma rahvastele, kindlustada oma piiride julgeolek, luua heanaaberlikud suhted kõigi naabermaadega ning arendada asjalikke sidemeid kõigi kaugemate riikidega. Edasi, esineda rahvusvahelisel areenil igal võimalusel üleskutsega ja konkreetsete ettepanekutega rahu ja kollektiivse julgeoleku kindlustamiseks, paljastades rahvusvahelise reaktsiooni ja imperialismi sepitsusi, näidata rahvastele nende poliitika tõelist olemust ja eesmäärke - võita järjekindla rahuarmastava poliitikaga järjest laiemate rahvahulkade usaldus ja poolehoid.

Ei saa ütelda, et Nõukogude Liidu sellisel poliitikal poleks olnud edu. See edu oli isegi väga suur. Sedamööda, kuidas kasvas NSV Liidu majanduslik võimsus ja kindlustus sotsialismi võit meie maal, kasvas Nõukogude Liidu kaal ja autoriteet rahvusvahelises poliitikas. Oma järjekindla rahupoliitikaga NSV Liit pani aluse vabadustarmastavate rahvaste fašismivastasele liidule, mis kujunes II Maailmasõja aastail.

Kuid reaktsioonijõud olid veel küllalt tugevad. Salakaval imperialism, kellele rahvaste reeturid ja valesõbrad teed tasan-
dasid, jõudis relvastada paljumiljonilised armeed ja paisata inim-
konda aastateks kõige verisemate sõdade koledusse. Rahvusvaheli-
ne imperialism süütas II Maaailmasõja ja organiseeris fašistliku
bloki kallaletungi sotsialismimaale, kelle suurimaks sooviks oli
elada rahu ja anda rahu kõigile rahvastele.

Sõda nõudis inimkonnalt kümneid miljoneid ohvreid, kuid
avas ka sadade miljonite inimeste silmad. Sõda rebis maha kõik
näokatted ja maskid, näitas, kes olid inimesed, kes kiskjad, kes
olid rahvaste sõbrad, kes nende surmavaenlased. Sõda paljastas
juurteni kõik poliitilised parteid ja rühmitused, selgitas kõik
vahekorrad ja sidemed. ³⁾ Palju ta heitis tarbetu rämpsuna liht-
salt üle parda.

Tänu võimsa sotsialismimaa ja vabadustarmastavate rahvaste
liidule, tänu eelkõige Nõukogude Liidu vapraile relvastatud jõu-
dudele, keda juhtis kõigi aegade suurim väepealik seltsimees Sta-
lin, sõda lõppes peamiste sõjasüütajate ja agressorite täieliku
purustamisega.

"Kuid ei jõudnud veel tarduda miljonite ohvrite veri lahin-
guväljadel, kui ameerika ja inglise imperialistid hakkasid plaa-
nitsema uut sõda," ütles sm. Beria oma kõnes Suure Sotsialistli-
ku Oktoobrirevolutsiooni 34. aastapäeval. "Kohe pärast sõda asu-
sid Ameerika Ühendriikide, Inglise ja Prantsuse valitsevad ring-

3) vrd. Stalin, Valimiseelsed kõned, lk. 11.

konnad sõja ajal suurriikide vahel saavutatud väga tähtsate kokkulepete otsese rikkumise teele, rahvusvahelise koostöö õõnestamise ja agressiivse bloki kokkuklopsimise teele, et tõugata rahvad uue ülemaailmse tapluse viletsustesse.⁴⁾

Nende kuriteod on üldtuntud, nende agressiivsed sõjad kreeka, indoneesia, vietnami, malaia ja teiste rahvaste vastu, nende verine vägivald korea rahva kallal, kus ameerika gangstersõdurid ületavad isegi fašistlike barbarite metsikusi - ja kui see ainult neist oleneks, nad oleksid ammugi valla päästnud kolmanda ülemaailmse tapatalgu.

Kuid nüüd on olukord sootuks teine. Tänu Nõukogude Armeel - Armeel-Vabastaja hiilgavatele võitudele on meil nüüd ühe rahumastava riigi asemel terve võimas rahu, demokraatia ja sotsialismileer, kellel on sadu miljoneid sõpru ja liitlasi kõigis kapitalistlikes maades. 600 miljonit inimest, kes kirjutasid alla üleskutsele rahupakti sõlmimiseks viie suurriigi vahel, on reaalne jõud, millest võimsamat maailma ajalugu pole näinud. Nende 600 miljoni inimese käekõrval ja kästel on sajad miljonid lapsed, kelle õnne ja tuleviku eest nad on valmis võitlema. Nende liitlasteks on sajad miljonid inimesed nendes kapitalistlikes maades ja kolooniates, kuhu sandarmid rahuallkirjade kogujaid sisse ei lasknud. Kuid nende allkirjade puudumine ei tee neid vähem ustavaiks võitlejaiks rahu eest. Ei saa olla kahtlust, et rahulippude alla koondunud inimkonna rõhuv enamus suudab taltsutada sõjasüütajaid

4) "Eesti Bolševik" nr. 17, 1951, lk. 6.

ja karistada neid juba kordasaadetud roimade eest.

Rahu ja kollektiivse julgeoleku eest peetava võitluse uuel, kõrgemal etapil Nõukogude Liit kindlas liidus rahvademokraatia riikidega, eelkõige suure hiina rahvaga läheb kogu progressiivse inimkonna avangardis. Kui vaevalt pool inimiga tagasi loodi esimene tööliste ja talupoegade riik, keda kõigi maade imperialistid tormasid lõhki kiskuma, kes, kui ainult tulihingelised bolševikud võisid siis uskuda, et see riik mitte ainult kihutab maalt välja kõik vaenlased, vaid saavutab mõnekümne aastaga ka sellise võimsuse, et suudab välja astuda kogu inimkonna kaitseks. Kui Nõukogude vabariigi algaastail tema korduvaid rahupakkumisi ta vaenlaste poolt nõukogude võimu nõrkusena tõlgitseti, siis tänapäeval ei leidu vist enam nii juhme päid imperialistide leeris, kes hellitaksid selliseid lootusi. Nüüd nad kisavad NSV Liidu ja bolševike kavatsusest vallutada kogu maailm.

Kuid Nõukogude Liit ei taha vallutada maailma, mis kuulub kõigile rahvastele. Ta pole huvitatud asumeadest ega kaubaturgudest. Nõukogude Liit tahab ainult kaasa aidata selleks, et kõik rahvad saaksid tõeliselt vabadeks ja üheõiguslikeks maailma peremeesteks. Tee sellele viib aga püsiva rahu kindlustamise kaudu, sõjaõhutajate võimutsemise likvideerimise kaudu. Seda taotlebki Nõukogude Liit oma võitluses rahu ja kollektiivse julgeoleku eest uuel ajaloolisel etapil.

Käesoleva kirjutise ülesandeks on anda ajalooline ülevaade Nõukogude Liidu võitlusest rahu ja kollektiivse julgeoleku eest selle võitluse esimesel etapil aastail 1917-1945. On kasulik tund-

ma õppida Nõukogude valitsuse pingutusi ligi kolmandiku sajandi jooksul rahu ja kollektiivse julgeoleku kindlustamiseks, neis äärmiselt ebasoodsais tingimustes, mis tekitas temale vaenulik kapitalistlik ümbrus. Nõukogude valitsuse rahupoliitika oma esimesel etapil, eriti II Maailmasõja tingimustes, valmistas ette NSV Liidu hiilgavaid saavutusi rahvusvahelisel areenil sõjajärgseil aastail.

võitlus rahu ja kollektiivse julgeoleku eest on alati olnud Nõukogude Liidu välispoliitika peamiseks sisuks. Nõukogude välispoliitika aga on oma olemuselt põhjalikult uus, ainult sotsialistlikule riigile omane välispoliitika, mis on täiesti kooskõlas sotsialistliku riigi sisepoliitikaga, tema ühiskondlik-poliiitilise struktuuriga.⁵⁾ Riik, kus pole ekspuataatorlikke klasse, kus kogu võim kuulub töötavale rahvale, kus kehtib kõige avaram, sotsialistlik demokraatia, rajab ka oma välispoliitika sügavalt demokraatlikele alustele. Sotsialistlik riik ei saa anestada võõraid maid, alistada ega ekspuateerida võõraid rahvaid, sest "ühe rahvuse ekspuateerimine teise poolt kaob vastavalt sellele, kuidas kaotatakse ühe isiku ekspuateerimine teise poolt. Klasside vastuolu kõrvaldamisega rahvuse enese raami-⁶⁾ des kaob vastastikune vaenulik suhtumine ka rahvuste vahel."

6) Marx ja Engels, Kommunistliku partei manifest, lk. 38.

5) vt. Korovin, lk. 3 jj-d. Vrd. Rubinstein, lk. 4 jj-d.

Loobumine anastuslikest taotlustest aga tähendab ühtlasi loobumist sõjast kui rahvusvahelise poliitika tegurist. Sellepärast on relvastatud jõud sotsialistlikule riigile ainult hädavajalikuks kaitsevahendiks vaenulike kapitalistlike riikide agressioonide tõrjumiseks. On selge, et sotsialistlik riik peab olema eluliselt huvitatud selliste agressioonide ohu jäädavast kõrvaldamisest, peab olema huvitatud püsiva rahu ja kollektiivse julgeoleku kindlustamisest kogu maailmas. Rahu rahvusvahelise poliitika põhialusena - see ongi nõukoguliku välispoliitika esimeks tunnuseks ja tema põhimiseks erinevuseks imperialistlike riikide välispoliitikast, mille peamiseks ülesandeks on uute agressiooniaktide ja röövsõdade organiseerimine.

Teiseks. Kuna sotsialistlikul riigil ei saa olla rahvaste huvidest erinevaid huvisid, kuna ta kõigi oma organite ja funktsioonidega teenib kogu töötavat rahvast, siis ei saa ka tema välispoliitikal olla teistsuguseid eesmärke, kui need, mis teenivad rahvaste elulisi huve. Sellepärast ei vaja sotsialistlik riik ka saladiplomaatiat ega salalepinguid, kuna tal pole tarvis oma välispoliitilisi taotlusi rahvaste eest varjata. Vastupidiselt, sotsialistlik riik oma välispoliitiliste eesmärkide saavutamiseks pöördub sageli otseselt rahvaste poole toetuse saamiseks, ja saab ka seda, kuna tema välispoliitika on rahvastele arusaadav ja vastab nende elulistele vajadustele. Juba I Internatsionaali "Asutavas manifestis" Marx kirjutas, et töölisklass peab ise kodunema rahvusvahelise poliitika küsimustes, õigeegselt paljastama ja nurja ajama kodanlike valitsuste rahvastele vaenulikke ka-

vatsusi. Töölisklass peab saavutama seda, et "kõlbluse ja õiglu-
se lihtsad seadused, millest peavad juhinduma oma vastastikustes
suhetes üksikisikud, saaksid kõige kõrgemaiks seadusteks ka rah-
vusvahelistes suhetes. Võitlus seesuguse poliitika eest on osa ül-
disest võitlusest töölisklassi vabastamise eest."⁷⁾

Sellest tuleneb Nõukogude Liidu välispoliitika teise põhitun-
nusena tema sügavalt rahvalik iseloom, mis teda põhjalikult eral-
dab imperialistlike valitsuste rahvavaenulikust välispoliitikast,
mis on tuntud oma mustade mahhinatsioonide, võltsingute ja sulii-
tempudega.

Kolmandaks. Kuna NSV Liit on võrdõiguslike rahvaste vaba-
tahtlik liit, kus kõik, nii suured kui ka väikesed rahvad elavad
sõpruses ja vennalikus koostöös, siis rakendab Nõukogude valit-
sus samu põhimõtteid järjekindlalt ka rahvusvahelises suhtlemises.
Leninlik-stalinliku rahvuspoliitika üheks põhimiseks printsiibiks
on teatavasti rahvaste enesemääramise õiguse ja suveräänsuse tin-
gimusteta tunnustamine. Sellepärast ei tunnista Nõukogude välispo-
liitika ebavõrdseid lepinguid, ei püüa neid peale sundida nõrge-
matele riikidele nende alistamise eesmärgil.

Pariisi rahukonverentsil 1946. aastal ütles sm. Molotov:
"Rahvusvahelises elus eksisteerib kaks risti vastupidist meetodit.
Üks meetod, mis on kõigile hästi tuntud juba kaugetest aegadest,
on vägivalla ja teiste üle valitsemise meetod, mille jaoks on head
kõik surveabinõud. Teine meetod, mis, tõsi küll, ei ole veel hästi

7) Marx ja Engels, Valitud teosed, I k., lk. 343.

välja arenenud, on demokraatliku koostöö meetod, mis põhineb kõikide suurte ja väikeste riikide võrdõiguslikkuse ja seaduslike huvide tunnustamise põhimõttel.⁸⁾

Selles seisab Nõukogude välispoliitika kolmas põhitunnus ja tema põhjalik erinevus imperialistlike valitsuste välispoliitikast, kes alati laialdaselt on praktiseerinud ebavõrdsete ja orjastavate lepingute süsteemi nõrkade maade alistamiseks, nende muutmiseks oma kolooniaiks ja poolkolooniaiks, rääkimata otsest relvastatud vägivallast rahvaste kallal.

Marxismi-leninismi klassikud ja bolševikud oma siirast rahutuhtest hoolimata pole kunagi olnud lihtsameelsed patsifistid, kes loodavad saavutada rahu kaunisõnalise altruistliku propagan- daga. Nad on alati rõhutanud, et väljapääsu sõjakoledest ja jää- davat rahu rahvaste vahel on võimalik kätte võita vaid kogu kur- namiskorra kukutamise, ülemaailmse imperialismihelate purusta- misega proletaarse revolutsiooni poolt. Küsimused sõjast, rahust ja revolutsioonist on põhjalikult läbi töötatud ja valgustatud terves reas V.I.Lenini teostes, mis on kirjutatud I Maailmasõja aastail. Oma geniaalseis töödes nagu "Imperialism kui kapitalis- mi kõrgeim ja viimne staadium", "Sõda ja Venemaa sotsiaaldemok- raatia", "Proletaarse revolutsiooni sõjaprogramm" jt. Lenin pal- jastas juurteni imperialistlike sõdade olemuse, kõigi maade ko- danluse roimarlikud tehingud ja töölisklassi reetmise II Inter- natsionaali sotsiaal-šovinistide poolt.

8) Molotov, Artiklid ja kõned, lk. 152.

"Alles pärast seda", kirjutas Lenin, "kui kukutame, lõplikult võidame ja eksproprieerime kodanluse kogu maailmas, mitte ainult ühel maal, muutuvad sõjad võimatuks."

"Alles pärast seda, kui proletariaat on desarmeeritud kodanluse, võib ta oma maailma-ajaloolist ülesannet reetmata vanaraua hulka visata igasuguse relva üldse, ja seda proletariaat kahtlemata teebki, kuid - ainult siis, mitte mingil tingimusel varem." ¹⁰⁾

Nii kaua aga kui rahvusvaheline kodanlus relvi maha pannud ei ole, peavad Nõukogude Liit ja tema sõbrad seisma relvaga käes rahu valvel.

9) Lenin, Valitud teosed, I k., lk. 695.

10) Samas, lk. 697.

1. BOLŠEVIKE PARTEI JA NÕUKOGUDE VALITSUSE VÕITLUS
RAHU EEST SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI JA
VÄLISMAISE SÕJALISE INTERVENTSIOONI AJAJÄRGUL.

UUE VÄLISPOLIITIKA ALUSTE RAJAMINE

(1917 - 1921)

Marksismi-leninismi klassikute õiglased põhimõtted rahvusvaheliste suhete alal said algusest peale Nõukogude riigi välispoliitika tegevusjuhiseks. Nõukogude võim otse oma sünni hetkel 26. oktoobril 1917 pöördus rahuläkitusega kõigi valitsuste ja rahvaste poole, kes tol ajal võtsid osa I Maailmasõjast. II Ülevenemaaline Nõukogude Kongress oma läkituses "Töölistele, soldatitele ja talupoegadele!" teatas: "Nõukogude võim pakub viibimatut demokraatlikku rahu kõigile rahvastele ja viibimatut vaherahu kõigil rindeil."¹¹⁾ Sama kongress oma ajaloolises "Rahudekreedis", mis oli koostatud Lenini poolt nagu eelminegi läkitus, pöördus üleskutsega kõigi sõdivate rahvaste ja nende valitsuste poole alustada viibimata läbirääkimisi õiglase demokraatliku, ilma anneksioonideta ja ilma kontributsioonideta rahu sõlmimiseks.¹²⁾ Dekreedis rõhutati suurte ja väikeste rahvaste täie-

11) Lenin, Valitud teosed, II k., lk. 176.

12) Vt. samas, lk. 178

likku üheõiguslust, rõhutati kõigi alistatud ja koloniaalrahvaste vääramatut õigust vabadusele ja riiklikule sõltumatusele. Pöördudes Inglismaa, Prantsusmaa ja Saksamaa klassiteadlike tööliste poole, kellel oli revolutsioonilise võitluse kuulsusrikkaid traditsioone, dekreet kutsus neid üles kogu jõuga kaasa aitama inimkonna päästmiseks sõjakoledustest ja rahu ehitamiseks rahvaste vahel.¹³⁾ Üleskutse lõppes julgustavate sõnadega: "Töölisliikumine saavutab võidu ning rajab tee rahule ja sotsialismile."¹⁴⁾

Leninliku "Töötava ja eksploateeritava rahva õiguste deklaratsioon", mille kinnitas III Ülevenemaaline Nõukogude Kongress, kuulutas: "väljendades vankumatut tahet inimkond välja kiskuda finantskapitali ja imperialismi küüsisist, kes on praeguses kõigist sõdadest kõige roimarlikumas sõjas maakera üle ujutanud verega," ... Nõukogude võim teostab poliitikat, "mille eesmärgiks on salalepingute tühistamine, kõige laialdasema vennastumise organiseerimine praegu isekeskis sõdivate armeede tööliste ja talupoegadega ning iga hinna eest revolutsiooniliste abinõudega rahvastevahelise demokraatliku, anneksioonide ja kontributsioonideta rahu saavutamine rahvaste vaba enesemääramise alusel."¹⁵⁾

Entente'i riikide valitsused Nõukogude rahuläkitustele

13) Lenin, Valitud teosed, II k., lk. 176.

14) Vt. samas, lk. 181.

15) Vt. samas, lk. 210.

teatavasti üldse ei vastanud. Nad lootsid käimasolevast röövsõjast väljuda võitjana rikkaliku saagiga. Saksamaa ja ta liitlased, kelle seisukord vähene lootustäratav, nõustusid sõlmima rahu neile kasulikel tingimustel. Kasutades noore Nõukogude vabariigi rasket seisukorda, neil õnnestus temale peale sundida Bresti röövrahu.

Sel raskel ajal oli tarvis Lenini kõikenägevat geeniusepilkku ja bolševistlikku mehisust, et jääda seisukorra peremeheks, õigesti hinnata kujunenud olukorda ja ette näha sündmuste arengut tulevikus. Oma artiklis "Õnnetu rahu" Lenin kirjutas:

"Rahutingimused on talumatult rasked, kuid ajalugu paneb ennast ikkagi maksuma... Asugem organiseerimise, organiseerimise ja veel kord organiseerimise tööle. Kõigist katsumustest hoolimata kuulub tulevik meile."¹⁶⁾

Ajalugu kulges tegelikult Lenini poolt ette näidatud rada. Noor Nõukogude vabariik kasutas maksimaalselt ära Bresti rahuga kätte võidetud hingetõmbeaja ja tugevnes iga päevaga. Saksa imperialistid aga, kes paljaksriisumise eesmärgil ahnitsesid nõukogude maid, süütasid endi vastu vihase rahvasõja, ega saavutanud soovitud rahu idarindel. See kiirendas saksa imperialismi kokkuvarisemist ka läänes, ja juba kaheksa kuu pärast olid Saksa väed sunnitud Nõukogude-maalt põgenema. Kuid Nõukogude vabariik ei saanud rahu. Juba varem olid Nõukogude-maale tunginud Entente'i imperialistid, kes liidus sisemaise kontrrevolutsiooniga päästsid valla verise interventsiooni ja kodusõja.

16) Lenin, Teosed, 27. k., lk. 32.

Nõukogude valitsus tegi kõik selleks, et sõda vältida ja ära hoida rahvastelt uusi kannatusi. 1918.a. augustist kuni 1919.a. detsembrini Nõukogude valitsus pöördus 11 korda rahupakkumistega Entente'i valitsuste poole. Nagu II Ülevenemaalise Nõukogude Kongressi rahudekreet, nii ka need korduvad rahulettepanekud tekitasid viha ja põlastust valitsevais imperialistlikes ringkondades, kuid äratasid sügavat poolehoidu rahvaste laiades massides. Kuidas ka kõigi maade kodanlus bolševikke laimas, püüdes neid kujutada rahu ja inimkonna vaenlastena, kuidas ka hässitas "ristisõda" Nõukogude Venemaa vastu, Nõukogude valitsuse korduvaid rahupakkumisi aga tema nõrkuseks tembeldas, ei suutnud ta takistada, et rahvusvahelise tööliklassi sümpaatia Nõukogude vabariigi vastu järjest tugevnes. Sellepärast Entente'i valitsused ei saanudki oma enda sõdureid rakendada sõjategevuseks Nõukogude vabariigi vastu. Inglise interventsioon meie maa põhjarajoonides kukkus teatavasti haledasti läbi ja revolutsioonilised väljaastumised Musta mere sadamais maandatud prantsuse vägedes sundisid Prantsuse valitsust neid evakueerima. "See võit," kirjutas Lenin, "... on kõige tähtsam võit, mille me oleme saavutanud Entente'i üle. Me võtsime temalt ära ta sõdurid."¹⁷⁾ Sellepärast märgibki ÜK(b)P ajalugu kodusõja võidu ühe põhjusena rahvusvahelise tööliklassi toetust.¹⁸⁾ "Niipea kui rahvusvaheline kodanlus," ütles Lenin, "ähvardab meid lüüa, haaravad ta käest kinni tema omad töö-¹⁹⁾ lised."

17) Lenin, Teosed, 30. k., lk. 189.

18) vt. ÜK(b)P ajalugu, lk. 222.

19) Lenin, Teosed, 31. k., lk. 285.

Samal ajal kui Punaarmee edukalt valgekaartlasi peksis, Nõukogude valitsus jätkas oma pingutusi rahu ehitamiseks. Oma rahupoliitikas Nõukogude valitsus lähtus rahvaste vaba enesemääramise õiguse bolševistlikust printsipiist. 1917.a. detsembris Nõukogude valitsus tunnustas Soome sõltumatust, kuigi see oli kodanlik vabariik, ja avaldas dekreedid Eesti, Läti ja Leedu nõukogude vabariikide iseseisvuse tunnustamise kohta.²⁰⁾

Balti rahvaste õnnetuseks suutis kohalik kodanlus Inglise ja USA imperialistide abiga võimu haarata ja neid maid sõtta tõugata Nõukogude Venemaa vastu. Inglise peaministri Churchillil algatusel organiseeriti 1919.a. sügisel Nõukogude vabariigi vastu kurikuulus 14 riigi sõjakäik, millest ka Balti riike sunniti osa võtma. Sellest hoolimata Nõukogude valitsus taotles kannatlikult rahu Balti riikidega ja nõustus nende iseseisvust tunnustama ka kodanlike vabariigena. 1919.a. septembris Nõukogude valitsus alustas rahuläbirääkimisi Eestiga, samuti tegi rahuettepanekud Läti-²¹⁾le ja Leedule. Neid Nõukogude valitsuse rahutaotlusi püüdsid Entente'i imperialistid kõigiti nurja ajada. Eriti agar oli Prantsuse diplomaatia, kes taotles viiest Balti riigist Nõukogudevastase bloki loomist, mis aga ei õnnestunud Poola-Leedu vastuolude tõttu. Nõukogude diplomaatia ületas kiiresti Entente'i intriigid ja 2. veebruaril 1920.a. kirjutati Tartus alla rahulepingule Nõukogude Venemaa ja Eesti vahel. Lenin hindas seda rahu kõrgelt kui esimest läbimurret imperialistlikust blokaadist.

20) vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 56.

21) vt. samas, lk. 70 jj-d.

Siit peale algas tööpoolest nõukogude vastase blokaadi varisemine. Juba 1920.a. jaanuaris Entente'i Kõrgem Nõukogu oli sunnitud lubama kaubavahetust Nõukogude Venemaaga, kuigi ta ei loobunud interventsiooni jätkamisest. 1920.a. kevadel Entente hässitas Nõukogude vabariigi kallale Poola ja Wrangeli. Nõukogude valitsus pakkus korduvalt Poolale rahu, mida militaristid pidasid nõrkuse tunnuseks. Kuid Punaarmee hajutas kiiresti need eksiarvamused, jagades agressoreile purustavaid hoope, jõudes oma edasitungil Varssavi lähisteni. Oktoobris-novembris Punaarmee purustas Wrangeli valgekaartlikud jõugud, vallutas Perekopi ja vabastas Krimmi. See tähistas Nõukogude võimu võitu kodusõja viimisel rindel Euroopas.

Juba 1920.a. suvel Nõukogude valitsus sõlmis rahu Leeduga (12.VII) ja Lätiga (11.VIII), sügisel Soomega (14.X).²²⁾ Nüüd järgnes rahuleping ka Poolaga, mis kirjutati alla Riias 18. märtsil 1921. See oli noore Nõukogude vabariigi kuulsusrikas võit. Kontrerevolutsioon oli purustatud, intervendid ja valgekaartlased maalt välja kihutatud, rea naaberrahvastega olid loodud rahulikud suhted. Noor Nõukogude vabariik võitis endale kätte eluõiguse päikesse all.

Võib teha kokkuvõtte. Nõukogude valitsuse välispoliitika Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja välismaise sõjalise interventsiooni ja kodusõja aastail toob selgesti nähtavale kõik need põhijooned, mis iseloomustavad Nõukogude Liidu võitlust rahu ja kollektiivse julgeoleku eest järgnevail perioodidel. Juba

22) vt. Diplomastia ajalugu, III k., lk. 88.

siis avaldus eredalt Nõukogude välispoliitika sügavalt rahvalik iseloom, rahvaste eluliste huvide kaitsmine, kõigi rahvaste ühõigusluse ja suveräänsuse tingimusteta tunnustamine asumaade rõhutud rahvad kaasa arvatud. Nõukogude valitsus oma läkituses pöörus korduvalt otseselt rahvaste poole ja leidis ka neilt poolehoidu ja toetust. Juba siis avaldus eredalt Nõukogude välispoliitika sügavalt rahutaotlev iseloom, tema visa ja järjekindel võitlus sõjaliste konfliktide kõrvaldamiseks rahvaste vahelt. Kuid juba siis selgus ka see tõsiasi, et imperialismi võimutsemise tingimustes kõige ausameelsemastki rahupropagandast üksi on vähe, vaid tuleb ka võidelda relvaga käes rahu saavutamiseks.

Kõigest on näha, et Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, kukutanud ühel kuuendikul maakera pinnast ekspluataatorite võimu, avas uue ajastu ka rahvusvaheliste suhete alal.

2. NÕUKOGUDE LIIDU VÕITLUS

KOLLEKTIIVSE JULGEOLEKU EEST SÕJAJÄRGSE IL AASTAIL JA

KAPITALISMI AJUTISE STABILISATSIOONI AJAJÄRGUL

(1921 - 1929)

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidu tagajärjel maailm jagunes kaheks vastandlikuks leeriks - tõusva sotsialismi ja manduva kapitalismi süsteemiks. Viimane omakorda, sõltuvalt I Maailmasõja tulemustest, lõhenes võitjate ja võidetute leeriks. Kuid tegelikult oli I Maailmasõja ja Venemaa kodusõja lõpptulemuseks kogu kapitalismisüsteemi raske lüüasaamine. Kuigi pärast seda esineb veel kapitalismi ajutise toibumise aastaid, põhimiselt oli ta juba astunud oma üldkriisi ajajärku.

Kapitalistlikud suurvõimud püüdsid teostada sõjajärgset reguleerimist Versailles'i ja teiste rahulepingutega, milles võitjad dikteerisid võidetuile oma tingimused, ja hiljem Washingtoni konverentsil väljatöötatud nn. üheksa riigi kokkuleppega Vaikse ookeani ruumi mõjusfääride jaotamise suhtes. Versailles'i konverentsil pandi alus ka Rahvasteliidule, mis pidi ära hoidma sõdade tekkimist tulevikus. Kuid Rahvasteliitu ei varustatud reaalse jõuga, mida oleks võidud rakendada rahu kaitseks agressorite vastu. Olgu märgitud, et Rahvasteliidu paarikümneaastase eksisteerimise

kestel toimus ka umbes paarkümmend sõda (!). Rahvasteliidu põhikiri oli oma üldilmelt kodanliku patsifismi dokument ja sellisena täiesti sobimatu tegevusjuhiseks rahu kindlustamisel. "Rahvasteliidu nõukogus ja täiskogus tuli kõik küsimused otsustada ühel häälel: suurimad maailmariigid ja kääbusriigid omasid täiesti ühesuguseid õigusi. Sellise omapärase juriidilise "võrdsustamise" tingimustes tarvitses ainult mõnel kolmandajärgulisel riigil, kes sageli esines agressorite käsilasena, hääletada vastu, et nurja ajada Rahvasteliidu igasugune algatus, mis kuidagiviisi kitsendas agressori tegevusvabadust.²³⁾"

Kuigi Rahvasteliidu initsiaatoriks oli USA president Wilson, Ameerika Ühendriigid ise kunagi Rahvasteliitu ei astunud. USA imperialistid ei tahtnud taluda neidki nõrku kitsendusi. Rahvasteliit jäi Briti impeeriumi tähtsamaks "lahingulaevaks", kuid ka sellisena lekkis rohkem kui sõitis, kuni läks põhja Teise Imperialistliku Maailmasõja tormides.

Tabava hinnangu Rahvasteliidule andis seltsimees Stalin oma jutuaajamises välismaiste töölisdelegatsioonidega 5. novembril 1927.

"Praegustes tingimustes," ütles seltsimees Stalin, "on Rahvasteliit kohtumispaigaks imperialistide ninameestele, kes ajavad oma asju kulisside taga. See, millest Rahvasteliidus ametlikult r ä ä g i t a k s e, on tühi lobisemine, mis on mõeldud rahva petmiseks. See aga, mida imperialistide ninamehed mitteametlikult

23) ÜRO põhikiri, lk. 6.

t e e v a d Rahvasteliidu kulisside taga, on ehtne imperialistlik tegevus, mida Rahvasteliidu suuresõnalised kõnemehed variserlikult varjavad.²⁴⁾

Kuna Versailles'i ja Washingtoni lepingud ei lähtunud rahvaste huvidest, vaid olid dikteeritud imperialistide saagiihast, siis ei võinud nad ka kindlustada rahu ega kapitalistliku majandussüsteemi tervenemist. 1920-st kuni 1924. aastani kapitalistlik maailm vaevles sõjajärgse majanduskriisi haardes. Töötavate masside viletsuse pinnal kasvas ähvardavalt revolutsiooniline liikumine. Alles aastal 1925 jõudis kapitalism teatud stabilisatsiooni ajajärku, mis oli, nagu seltsimees Stalin ennustas ja ajalugu hiljem tõestas, väga ajutise iseloomuga. Samal ajal Nõukogude Liit taastas edukalt oma rahvamajandust ja 1926.a. astus sotsialistliku industrialiseerimise ajajärku.

"Meil on seega kaks stabilisatsiooni," ütles seltsimees Stalin. "Ühel poolusel stabiliseerub kapitalism, kindlustades saavutatud positsioone ja edasi arenedes. Teisel poolusel stabiliseerub nõukogude kord, kindlustades oma kättevõidetud positsioone ja samudes edasi mööda teed, mis viib võidule."

Kes keda - selles on asja tuum.²⁵⁾

Analüüsides sügavalt kapitalismileeri majanduslikku olukorda, seltsimees Stalin näitas rea tõsiasjade põhjal, et "Euroopas saavutatud ajutine kapitalismi stabilisatsioon on kasvanud pehkinud pinnal."²⁶⁾

24) Stalin, Teosed, 10. k., lk. 202.

25) Stalin, Teosed, 7. k., lk. 91.

26) Samas, lk. 258.

Rahvusvahelise poliitika alal iseloomustab kõnesolevat aja-
järku kuni 1923. aastani Entente'i riikide diplomaatia elav tege-
vus: 1) Versailles'i-Washingtoni süsteemi loomiseks ja kindlusta-
miseks; 2) Nõukogudemaa isoleerimiseks kavatsusega teda alistada
või purustada uue relvastatud interventsiooniga.²⁷⁾ Ajajärku 1924-
-1929 iseloomustab 1) Versailles'i-Washingtoni süsteemi sisevas-
tuolude teravnemine ja selle süsteemi õõnestamine temale vaenuli-
ke riikide poolt; 2) Nõukogude Liidu diplomaatiline tunnustamine,
temaga majandusliku ja poliitilise koostöö otsimine.

1921.a. Nõukogude valitsuse rahuarmastav poliitika saavutas
rea uusi silmapaistvaid edusamme. Sel aastal Nõukogude vabariik
vastavate lepingutega lõi normaalsed diplomaatilised ja majandus-
likud suhted Pärsia, Afganistani, Türgi ja Mongooliaga. Idamaade-
le need lepingud olid esimesteks võrdõiguslikeks lepinguteks ühe
suurriigiga, kuna varem oli neile ainult ebavõrdseid, alistavaid
ja orjastavaid lepinguid peale sunnitud. Sellepärast on arusaadav,
et Nõukogude diplomaatialle sai osaks Ida rahvaste tänulik poole-
hoid.²⁸⁾

Juba Washingtoni konverentsil selgus, et maailma majandus-
like ega poliitiliste probleemide rahuldav reguleerimine pole või-
malik ilma Nõukogude Venemaa osavõtuta. Otsides väljapääsu majan-
duskriisi raskustest, Entente'i valitsused otsustasid Venemaa kaasa
tõmmata maailmamajandusse neile kasulikel tingimustel. Kapitalis-
tid arvasid, et I Maailmasõjas ja Kodusõjas raskesti kannatanud

27) vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 1.

28) vt. samas, lk. 109 jj-d.

Venemaa ei suuda omal jõul korda seada oma rahvamajandust ja on sunnitud paluma nende abi, mis avaks rahvusvahelisele kapitalile avarad võimalused Nõukogudemaa majanduslikuks alistamiseks ja eksploateerimiseks. Neil kaalutlustel kutsuti Nõukogude delegatsioon Genua konverentsile, mis avati aprillis 1922.

Entente'i riikide delegatsioonid esitasid Nõukogude delegatsioonile memorandumi, milles nõuti kõigi tsaarivalitsuse ja Ajutise Valitsuse võlgade tunnustamist, väliskapitalistidele Nõukogude võimu poolt konfiskeeritud varanduste tagasi andmist, väliskaubanduse monopoli tühistamist, kommunistliku propaganda keelamist ja rida teisi järeleandmisi.²⁹⁾

Nõukogude delegatsioon lükkas need imperialistide nõudmised tagasi ja esitas omalt poolt nõudmise Entente'i poolt organiseeritud interventsiooni ja kodusõja läbi Nõukogude vabariigile tekitatud kahjude tasumise kohta. Ta teatas, et Nõukogude valitsus on valmis majanduslikuks koostööks ainult võrdõiguslikel alustel. Nõukogude valitsus tunnustab koostööd kahe süsteemi - kapitalistliku ja sotsialistliku vahel, mis on hädavajalik üldiseks majanduslikuks taastamiseks, kuid Euroopa majandusliku taastamise õnnestumiseks on esimeses järjekorras tarvis kõrvaldada sõjaohu. Sellepärast Nõukogude delegatsioon tegi ettepaneku asuda arutama relvastuse vähendamise küsimust, et kergendada rahvastel lasuvat militarismi kooramat. Nõukogude delegatsioon pani ette täielikult ära keelata mürkgaaside ja teiste rahulikule elanikkonnale eriti ohtlike relvaliidide kasutamine. Üldise rahu kindlustamiseks Nõukogude delegatsioon

29) Vt. Diplomaatiline leksikon, I k., lk. 469.

soovitas kokku kutsuda ülemaailmne kongress kõigi rahvaste võrdõiguslikkuse alusel.³⁰⁾

Lääneriikide delegatsioonid keeldusid Nõukogude ettepanekute arutamisest sel ettekäändel, et relvastuse vähendamise küsimus pole ette nähtud konverentsi päevakorras. Selline käitumine oli ainult imperialistide sõjahimu kohmakas maskeeringuks. Üldsele avaldasid Nõukogude delegatsiooni ettepanekud sügava mulje, ega õnnestunud imperialistlikel poliitikuil seda muljet nõrgendada. See oli Nõukogude valitsuse esimene rahusamm suurel ra-
vusvahelisel konverentsil.

Nõukogude Venemaa majanduslik alistamine Genua konverentsil nurjus täielikult, samuti kapitalistlike riikide ühisrinde loomine tema vastu. Genua konverentsi ajal Nõukogude valitsus sõlmis Saksamaaga lepingu Rapallos, millega loodi normaalsed diplomaatilised suhted mõlema riigi vahel. Rapallo leping oli Nõukogude vabariigile järjekordseks läbimurdeks kapitalismi rindest.

Kuna kapitalistlike riikide valitsused keeldusid Genua ja sama aasta suvel toimunud Haagi konverentsil kõige tähtsama - see on relvastuse vähendamise küsimuse arutamisest, pöördus Nõukogude valitsus 1922.a. detsembris otseselt oma naabrite - viie Balti riigi valitsuste poole ettepanekuga vähendada ligema $1\frac{1}{2}$ - 2 aasta jooksul relvastatud jõude 75% vorra.³¹⁾ Balti riikide valitsused, kelle poliitika oli täiesti sõltuv Entente'i imperialistlidest, manööverdasid kõrvale Nõukogude valitsuse selgete ettepanekute eest. Ilm-

30) Vt. Diplomaatiline leksikon, I k., lk. 470.

31) Vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 226 jj.

sesti nad tahtsid säilitada nõukogudevastase kordoni, millise osa Entente'i imperialistid Balti riikidele olid määranud.

Nagu vastuseks Nõukogude valitsuse rahuarbastavaile taotlustele Inglise valitsus esitas 8. mail 1923 kurikuulsa Curzoni ultimaatumi, mis oli viimaseks katseks Nõukogude valitsust ja rahvast ära hirmutada.³²⁾ Kui seegi katse oli haledasti läbi kukunud ja Curzon ise inglise tööliste meelepahatormi pärast sunnitud ametist lahkuma, ei jäänud kapitalistlikel valitsustel muud üle, kui asuda oma suhteid Nõukogude Liiduga parandama. Ühtlasi alustas kodanlik ajakirjandus kaunikõlalist patsifismipropagandat. Maailmale kuulutati, et rahvusvaheliste suhete tervendamine sõltub nüüd ainult Nõukogude Liidust. Sellist demagoogilist kära oli kodanlusele tarvis oma viha maskeerimiseks, mida ta tundis Nõukogude Liidu vastu, kellele poolehoid rahvusvahelise tööliklassi hulgas järjest kasvas.

Töötavate masside nõudmisel 1924. aasta kujunes Nõukogude Liidu tunnustamise aastaks.³³⁾ Inglismaal ja Prantsusmaal Nõukogude Liidule vaenulikud Curzoni ja Poincaré valitsused asendati Macdonaldi ja Herriot' "töölisvalitsustega", kellele kodanlus tegi ülesandeks anda "uus suund" Lääneriikide poliitikale. Inglismaa, Prantsusmaa, Itaalia ja rida väikeriike tunnustas 1924. aastal Nõukogude Liitu de jure. Tunnustus Jaapanilt järgnes 1925.a. jaanuaris. See oli Nõukogude välispoliitika kaheldamatu võit.

32) Vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 233.

33) Vt. samas, lk. 285.

Kuid ei saa unustada, et "uus suund" Lääneriikide poliitika oli tegelikult kodanluse manööver oma imperialistlike kavatsuste varjamiseks. Oma artiklis "Rahvusvahelisest olukorrast" 1924.a. septembris seltsimees Stalin näitas, et "patsifismi" ja "demokraatia" suuresõnalise propagandaga imperialistid taotlesid ainult üht eesmärki: "petta rahvahulki kõlavate fraasidega selleks, et ette valmistada uut sõda, pimestada neid "demokratismi" helgi- ga selleks, et kõvendada kodanluse diktatuuri... Patsifismi vajab kodanlus maskeeringuna. Selles maskeeringus peitub patsifismi pea-³⁴⁾ mine oht."

Rahvusvahelise imperialismi uued provokatsioonid ei lasknud ennast kaua oodata. 1927.a. veebruaris imperialistide käsilased provotseerisid Inglise-Nõukogude ja Hiina-Nõukogude konflikti. 7. juunil tapeti Varssavis NSV Liidu täisvoliline esindaja Voikov.

Seltsimees Stalin näitas, et kõik need provokatsioonid teenisid üht eesmärki: luua kapitalistlike riikide ühisrinne agressiivse sõja vallapäästmiseks Nõukogude Liidu vastu.

"Nemad, imperialistid, oleksid juba ammu omavahel kaklema läinud, kui ei oleks kommunistlikke parteisid, kes peavad otsustavat võitlust imperialistlike sõdade vastu, kui ei oleks NSV Liitu, kelle rahupoliitika on raskeks pommiks uue sõja õhutajate jalus, kui ei oleks kartust üksteist nõrgendada ja seega hõlbus- tada uut läbimurret imperialismi rindest...

Sellest tuleneb imperialistide teatavate ringkondade "loomulik" püüe lükata tagaplaanile vastuolud oma enda leeris, panna

34) Stalin, Teosed, 6. k., lk. 280.

need ajutiselt vaka alla, luua imperialistide ühisrinne ja asuda sõjakäigule NSV Liidu vastu, et süvenevat kapitalismi kriisi NSV Liidu arvel kas või osaliselt, kas või ajutiseltki lahendada.³⁵⁾

Niisuguses olukorras oli Nõukogude välispoliitika ülesandeks imperialistide ja nende abimeeste II Internatsionaali "töölisparteide" rahvavaenulike mahhinatsioonide paljastamine. "Me peame käima oma teed," ütles seltsimees Stalin, "kaitstes rahu, demonstreerides oma rahutahet, päevavalgele tuues meie vaenlaste röövellikke kavatsusi ja paljastades neid kui sõjaõhutajaid."³⁶⁾

Kodanluse valeliku rahupropaganda ja sõjaprovokatsioonide tingimustes Nõukogude diplomaatia jätkas visa võitlust rahvusvaheliste suhete tervendamise eest, eelkõige rahu kindlustamise eest NSV Liidu ja tema naabrite vahel. Selle tulemuseks oli rida neutriteedi-, mittekallaletungi ja sõpruslepinguid, mis Nõukogude valitsus sõlmis 1924-1927.a. Hiinaga, Türgiga, Afganistaniga, Pärsiaga, Saksamaaga, Lätiga ja Leeduga. Visalt ületades imperialistide intriige Nõukogude diplomaatia ajas järjekordselt nurja Nõukogude-vastase ühisrinde loomise ja rahvusvahelise imperialismi sõjaplaanid.

Kuigi imperialistlike valitsuste poliitika tõeliseks eesmärgiks oli uute röövsõdade vallapäästmine, olid nad siiski sunnitud laiade rahvamasside rahutahte survele astuma mõningaid pettesamme kollektiivse julgeoleku kindlustamise suunas. Selleks sundis neid

35) Stalin, Teosed, 9. k., lk. 312 jj.

36) Samas, lk. 317.

otseselt Nõukogude Liidu rahupoliitika järjest suurenev mõju kapitalistlike maade töölishulkades. Neil kaalutlustel otsustati Rahvasteliidu VI istungjärgul 1925.a. septembris hakata tegema eeltöid konverentsi kokkukutsumiseks relvastuse vähendamise ja piiramise küsimuste arutamiseks. Järgneva kahe aasta jooksul kaaluti desarmeerimiskonverentsi küsimust mitmesugustes komisjonides ja alamkomisjonides, ilma et mingit tegelikku edu oleks saavutatud. Otsustati desarmeerimisküsimuse arutamisest osa võtma kutsuda ka USA ja Nõukogude Liit, kes kumbki polnud Rahvasteliidu liikmed.³⁷⁾

Ettevalmistava Komisjoni IV istungjärgul (30.XI - 3.XII 1927) Genfis Nõukogude delegatsioon esitas deklaratsiooni, milles paljastas Rahvasteliidu senise töö täielikku viljatust desarmeerimisküsimuses. Nõukogude delegatsioon kutsus üles "asuma viivitamatult täieliku ja üldise desarmeerimise konventsiooni üksikasjalise projekti väljatöötamisele."³⁸⁾ Nõukogude delegatsioon esitas ka memorandumi, mis sisaldas rikkalikku faktilist materjali viletsuse ja hädade kohta, mis tõi rahvastele I Maailmasõda ja millega veelgi suuremal määral ähvardas järgmine.³⁹⁾

Nõukogude ettepanekud tekitasid imperialistide leeris hämmastust ja segadust. Asjast püüti üle saada naljaga. Prantsuse esindaja ironiseerides kuulutas nõukogude ettepanekud "liig lihtsaks", millistena need ei saavat olla aluseks desarmeerimisprobleemi tõsisemale arutamisele.

37) vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 397.

38) Diplomaatiline leksikon, II k., lk. 419.

39) vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 399.

"Kõikide maade ostetav kodanlik ajakirjandus Jaapanist Inglismaani, Prantsusmaast Ameerikani," nagu märkis seltsimees Stalin, hakkas karjuma "täiest kõrist nõukogude desarmeerimisettepanekute ebasiirusest."⁴⁰⁾

"Millega seletada tõsiasja, et sm. Litvinovi otsene ja aus deklaratsioon täielikust desarmeerimisest halvas Rahvasteliitu ning osutus temale "täielikuks ootamatuseks"? Kas ei kõnele see tõsiasi sellest, et Rahvasteliit pole rahu ja desarmeerimise tööriist, vaid uue relvastumise ja uuteks sõdadeks ettevalmistamise varjamise tööriist."⁴⁰⁾

Imperialistlike valitsuste esindajad püüdsid Nõukogude delegatsioonil ettepanekute arutamist edasi lükata määramatuks ajaks, kuid lõpuks olid sunnitud võtma need Ettevalmistava Komisjoni V istungjärgu päevakorda.

15. veebruaril 1928 Nõukogude delegatsioon esitas üksikajalise projekti täieliku desarmeerimise kohta. Nõukogude projekt pani ette saata laiali maa-, mere- ja õhujõudude relvastatud isikuline koosseis, hävitada kogu relvastus ja muud võitlusvahendid, likvideerida sõjalaevastik ja lennuvägi, hävitada kindlused ning mere- ja lennuväe baasid, sulgeda sõjatehased ning lõpetada igasuguste vahendite tootmine sõjaliseks otstarbeks, likvideerida relvastatud jõudude ministeeriumid, kindralstaabid ja igasugused teised sõjaväelised juhtivad organid, samuti sõjalised õppeasutised, lõpetada sõjaliste leiutiste patenteerimine jne.⁴¹⁾

Nõukogude projekt tuli arutusele Ettevalmistava komisjoni

40) Stalin, Teosed, 10. k., lk. 271.

41) Vt. Diplomaatiline leksikon, II k., lk. 419.

V istungjärgul, mis toimus 15.-24. märtsil 1928. Kõigi maade imperialistid asusid nõukogude projekti ägedasti ründama. Suurbritannia esindaja nimetas nõukogude ettepanekuid demagoogiliseks propagandaks, mis on määratud "inimesele tänavalt". Sellele vastas NSV Liidu esindaja, et Nõukogude delegatsioon püüab meelega teha oma ettepanekuid arusaadavaks laiadele massidele.⁴²⁾

Astudes välja nõukogude projekti vastu Hollandi ja Belgia delegaadid kurtsid, et "alati eksisteerib tõsine hädaoht sisemiste rahutuste, mässude, ülestõusude ja revolutsioonide näol," mida nüüdsel ajal "süsteemiliselt ja teaduslikult" ette valmistatavat.⁴²⁾ Sellepärast olevat nõukogude projekt vastuvõetamatu. Need olid imperialistide halenaljakad enesepaljastused, milleks neid sundisid Nõukogude delegatsiooni selged ja resoluutsed ettepanekud.

Nõukogude projekt, mida Rahvasteliidus mõnitati, kutsus aga kõigi maade laiades massides esile sooja heakskiidu ja poolehoidu. Seda väljendasid Nõukogude delegatsioonile saadetud arvukad telegrammid ja kirjad.⁴²⁾

Ettevalmistava Komisjoni V istungjärgul desarmeerimisküsimuses mingit edu ei saavutatud. Nõukogude projekt lüketi tagasi ettekäändel, et Ettevalmistav Komisjon on volitatud arutama ainult relvastuse osalise vähendamise küsimust. Nõukogude delegatsioon esitas siis relvastuse osalise vähendamise projekti. Ta pani ette vähendada suurriikide relvastust poole võrra, väiksemate riikide relvastust aga 1/3 või 1/4 võrra.⁴³⁾ Nõukogude projekt pidi tulema

42) Vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 400.

43) Vt. Diplomaatiline leksikon, II k., lk. 420.

arutusele Ettevalmistava Komisjoni VI istungjärgul (15.IV - 6.V 1929). Nimetatud istungjärgul aga komisjon otsustas võtta arutusele enda poolt koostatud relvastuse vähendamise projekti. Nõukogude projekt anti kooskõlastamiskomisjoni, kus seda marineeriti 18 kuud. Nõukogude delegatsiooni lausa mõnitati. Oli tarvis palju head tahet, et niisugustes tingimustes jätkata osavõttu komisjoni tööst. Kõigest oli näha, et komisjon ei tahtnud tõsiselt lahendada ka relvastuse osalise vähendamise küsimust.⁴⁴⁾

Lõppeks Ettevalmistava Komisjoni VI istungjärgu teisel poollel (6.XI - 9.XII 1930) võeti vastu äärmiselt ebamäärane ja keerukas relvastuse osalise vähendamise konventsiooni projekt, mis tegelikult ei kohustanud kedagi mitte millekski.

"Ettevalmistava Komisjoni viimase istungjärgu töö tulemused desarmeerimise alal, mis on väljendatud tema poolt koostatud projektis ja selgitavas aruandes," ütles sm. Molotov, "võimaldavad keelduda ühtede relvastuseliikide igasugusest piiramisest ja õigustada teiste relvastuseliikide säilitamist ja suurendamist."⁴⁵⁾

Rahvahulkade petmiseks imperialistlik kodanlus lavastas sensatsioonilise patsifismikampaania. 1928. aastal lasti käiku kuulus Kellogg-Briand'i pakt, mida reklaamiti kui imeväärset garantiid igasuguse sõjaohu vastu. 27. augustil 1928 Pariisis USA, Prantsusmaa, Suurbritannia, Saksamaa, Itaalia, Belgia, Poola, Tšehhoslovakkia, Jaapan ja Briti dominiioonid kirjutasid alla nimetatud paktile, mis pidi tähendama nende riikide loobumist sõjalise jõu ka-

44) Vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 401.

45) Vt. Diplomaatiline leksikon, II k., lk. 421.

sutamisest rahvusvaheliste konfliktide lahendamisel.

NSV Liitu sihilikult ei kutsunud pakti väljatöötamisest osa võtma ega esialgu ka sellele alla kirjutama. Pakti initsiaatorid - USA, Prantsusmaa ja Inglismaa - tahtsid seda ilmesti suunata NSV Liidu vastu. Nõukogude valitsus oma avalduses 5. augustist 1928 paljastas pakti initsiaatorite sellised kavatsused. Pärast seda olid pakti algatajad sunnitud avalikkuse survele ka Nõukogude Liitu kutsuma paktile alla kirjutama. Nõukogude valitsus ühines Kellogg'i paktiga ja ratifitseeris selle esimesena kõigist riikidest 29. augustil 1928. Vastupidiselt kapitalistlike riikide valitsustele, kellest mitmed paktile allakirjutamise puhul tegid reservatsioonid, mille eesmärgiks oli pakti mõju nõrgendamine, Nõukogude valitsus oma vastavasisulisel noolil tegi rea ettepanekuid pakti efektiivsuse suurendamiseks. Nõukogude valitsus teatas, et tema arvates peavad olema keelatud mitte üksnes sõjad, eriti need, mille eesmärgiks on rahvaste vabadusliikumise lämmatamine, vaid tuleb ära keelata ka interventsioon, blokaad, võõraste territooriumide ja sadamate sõjaline okupeerimine, samuti diplomaatiliste suhete katkestamine, kuivõrd see võib soodustada sõjalise atmosfääri tekkimist. Pakti puudustest hoolimata Nõukogude valitsus avaldas oma tunnustust paktile, kuna see andis Nõukogude valitsusele uue võimaluse "asetada kõigi pakti osaliste ette rahu ürituse seisukohast kõige tähtsam küsimus - desarmeerimise küsimus, mille lahendamine on ainsaks garantiiks sõjaohu vastu."

46) Vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 401

47) Vt. Diplomaatiline leksikon, I k., lk. 773.

48) Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 405.

Täiendavalt Kelloggi paktile Nõukogude valitsus sõlmis 9. veebruaril 1929 erikokkuleppe Poola, Rumeenia, Eesti ja Lätiga paktist tulenevate kohustuste viivitamatuks ellurakendamiseks. Hiljem ühinesid selle kokkuleppega ka Türgi (1.IV 1929) ja Leedu (5.IV 1929).⁴⁹⁾

Kuigi umbes poolsada riiki ühines Kelloggi paktiga, oli selge, et see dokument kindlustas rahu ja kollektiivset julgeolekut sama vähe kui Rahvasteliidu põhikiri, kuna imperialistlikel valitsustel puudus tahe rahu ehitamiseks rahvaste vahel. NSV Liit osutus tegelikult ainsaks suurriigiks, kes püüdis sedagi nõrka instrumenti tõsiselt ära kasutada rahu huvides. Tabava hinnangu Kellogg'i paktile andis geniaalne nõukogude luuletaja Vladimir Majakovski oma satiirilises poeemis "Kristuse ilmutamine".

Sel ajal, kui Kristus-Kellogg rahupaktile allkirju kogub ja bankettidel rahu auks klaasi tõstab, on kasulik vaadata, mis ta on põue peitnud.

"Aga põue jumalapoja, näe,
on pistnud kavalad jänkid
kõige võimsama mere- ja õhuväe
ning gaasiballoonid ja tankid.
Veel muudki on Kristuse põues ja taskus,
kuid peamine seal on kivi -
see on mürgine viha nende vastu,
kes bolševikkude rivis.
Kuni Kristusel liikuma hakkab keel

49) Vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 407.

rahupalmide salus vaikselt -
tööline, talupoeg, raudsemalt veel
50)
nõukogude vabadust kaitske."

Võib kinnitada, et ka vaadeldud ajajärgul NSV Liidu välispoliitika peamiseks sisuks oli võitlus kollektiivse julgeoleku eest. Samal ajal kui imperialistlikud valitsused püüavad organiseerida Versailles'i-Washingtoni süsteemi vormis rahvusvahelisele röövkapitalile kasulikku maailmakorda, kui nad patsifismi demagoogilise propagandaga rahvaste valvsust uinutades valmistavad ette uusi imperialistlikke sõdu, eelkõige sotsialismimaa vastu, samal ajal Nõukogude valitsus visalt ja järjekindlalt viib ellu oma uusi, ainult sotsialistlikule riigile omaseid põhimõtteid rahvusvahelises poliitikas. Kapitalism ei saa eksisteerida ilma sõdadeta, sotsialism võidab ka ilma sõdadeta - sellepärast Nõukogude valitsus kasutabki kõiki võimalusi sõjaohu tõrjumiseks. Nõukogude valitsus püüab kõigiti süvendada heanaaberlikke suhteid kõigi riikidega, kellel on NSV Liiduga ühine piir ja jätkab kannatlikult katseid püsiva rahu ehitamiseks kogu maailmas. Imperialistlike poliitikute poolt jõhkralt tagasi tõrjutud, need katsed võivad näida viljatuina, kuid ei tohi unustada, et imperialistlike poliitikute tahe pole rahvaste tahe. Ka tänapäeval USA imperialistidele kuulekas hääletusmasin ÜRO-s kümneid kordi lükkab tagasi Nõukogude Liidu õiglasi ettepanekuid rahu kaitseks - rahuliikumine kasvab ja tugevneb sellest hoolimata iga päevaga. Nõukogude valitsuse

50) Majakovski, Ameerikast, lk. 169 jj.

välispoliitika, mis kaitses rahvaste elulisi huve, ei saanud kunagi ebaõnnestuda. Ta liitlasteks olid juba siis miljonid lihtsad inimesed kogu maailmas. "... millelegi muule ei võlgne nõukogude võim niivõrd tänu oma populaarsuse eest kui rahupoliitikale, mida ta teostab ausalt ja mehiselt kapitalistliku ümbruskonna raskeis tingimustes."⁵¹⁾

JAPANEELISE VÄLISPOLIITILISE TINGIMUSTE

(1929 - 1939)

1929. aasta, mis on Lääne Nõukogude Liidu ajalokku suure murranguaasta nime all, oli omamoodi murranguaastaks ka kapitalistlikus maailmas. Nõukogude Liidus see aasta tähistas põhimõtteliselt sotsialistliku industrialiseerimise võitu ja tehnilise baasi valmimist, mis võimaldas alustada põllumajanduse massilist kollektiviseerimist. Eelneva perioodi lõppedes võidukalt edasi sotsialismi teel. Eelneva perioodi lõppedes 1929. aasta Üllatav järjekordne majanduskriis, mis mõjutas kõigepealt kolme rasket ja laostavaks kõigist maailmasta. Kriis Üllatav sõna otsesest mõttes, kuna ta puhkes ajal kui pärast seda, kui USA tolleajane president Herbert Hoover, keda peeti suureks asjatundjaks majanduskriisides, oli teatanud, et kriiside oht on ületatud ja kapitalism on astunud põhiva tarumajanduse staadiumi. Kriisi madalaima aastal 1929 moodustas Euroopa ja USA. aastal 1929. aastal USA-s 53,8 %, Inglismaal 48,8 %, Saksamaal 59,8 %, Prantsusmaal 49,1 %.

Võrdluseks olgu märgitud, et Nõukogude Liidus tähtsustatöödang 1933.a.

51) Stalin, Teosed, 6. k., lk. 235.

3. NÕUKOGUDE LIIDU VÕITLUS KOLLEKTIIVSE JULGEOLEKU EEST
KAPITALISMI ÜLDKRIISI TERAVNEMISE JA II MAAILMASÕJA
JÄRKJÄRGULISE VALLAPÄÄSTMISE TINGIMUSTES
(1929 - 1939)

1929. aasta, mis on läinud Nõukogude Liidu ajalukku suure murranguaasta nime all, oli omamoodi murranguaastaks ka kapitalistlikus maailmas. Nõukogude Liidus see aasta tähistas põhimiselt sotsialistliku industrialiseerimise võitu ja tehnilise baasi valmimist, mis võimaldas alustada põllumajanduse massilist kollektiviseerimist. Noor töörahva isamaa sammus võidukalt edasi sotsialismi teel. Kapitalistlikku maailma 1929. aasta üllatas järjekordse majanduskriisiga, mis kiiresti süvenedes kujunes raskemaks ja laostavamaks kõigist eelmistest. Kriis üllatas sõna otseses mõttes, kuna ta puhkes mõni kuu pärast seda, kui USA tolleaegne president Herbert Hoover, keda peeti suureks asjatundjaks majandusküsimustes, oli teatanud, et kriiside oht on ületatud ja kapitalism on astunud püsiva tervenemise staadiumi. Kriisi madalseisu aastal 1932 moodustas tööstustoodang 1929. aastaga võrreldes USA-s 53,8 %, Inglismaal 83,8 %, Saksamaal 59,8 %, Prantsusmaal 69,1 %. Võrdluseks olgu märgitud, et Nõukogude Liidus tööstustoodang 1933.a.

52)
ületas enam kui kahekordselt 1929.a. taseme. Kriis tekitas en-
neolematu tööpuuduse - töötute arv kasvas peamistes kapitalistli-
kes maades veerandsaja miljonini. Agraarkriis rõhus ja laostas
53)
kümneid miljoneid talupoegi.

Oma aruandekõnes partei XVI kongressil 1930.a. juunis seltsimees Stalin näitas, et majanduskriisi saabumine tähendas kapitalismi ajutise stabilisatsiooni lõppu, et koos majanduskriisiga on saanud ka kapitalismi järjekordne poliitiline kriis. 54) Ühtlasi näitas seltsimees Stalin, et "kodanlus hakkab otsima väljapääsu majanduskriisist ühelt poolt töölisklassi mahasurumises fašistliku diktatuuri, s.o. kapitalismi kõige reaktsioonilisemate, šovinistlikumate ja imperialistlikumate elementide diktatuuri maksmapaneku teel, teiselt poolt - sõja vallapäästmises asumaade ja mõjusfääride ümberjaotamiseks nõrgalt kaitstud maade huvide arvel." 55)

Kuigi kriis teravdas vastuolusid kapitalismileeris endas, ei tohtinud unustada, et kriisi tõttu teravnes veelgi kapitalistlike riikide valitsevate ringkondade vaen Nõukogude Liidu vastu. Nad oleksid meeleldi otsinud väljapääsu kriisist uues interventsioonis sotsialismimaa vastu, kui selline interventsioon poleks olnud seotud suure riisikoga, kuna polnud millegagi garanteeritud, et selline interventsioon poleks võinud lõppeda kapitalismi enese

52) Vt. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 377.

53) Vt. ÜK(b)P ajalugu, lk. 272.

54) Vt. Stalin, Teosed, 12. k., lk. 247 jj-d.

55) ÜK(b)P ajalugu, lk. 272 j.j.

56)

hävitava lüüasaamisega.

Laskmata ennast häirida kapitalismi ähvardustest Nõukogude Liit jätkas rahu ja vastastikuste suhete parandamise poliitikat kõigi maadega. "Seda rahu poliitikat saame teostama ka edaspidi kõigi jõududega, kõigi vahenditega. Mitte ainustki jalatäit võõrast maad meie ei taha. Kuid ka oma maad, mitte ainustki versso-⁵⁷⁾ kit oma maad meie kellelegi ära ei anna."

Kapitalistlikus maailmas asjad arenesid ilmsesti uue sõja poole. Esimesena asus agressiooni teele Jaapan. 1932.a. ta tungis röövli kombel kallale Hiinale ja vallutas kogu Mandžuuria. Jaapani imperialistid kavatsesid kasutada seda baasina edasiseks agressiooniks Hiina ja Nõukogude Liidu vastu. Et vabastada ennast igasugustest kitsendustest, Jaapan astus Rahvaste Liidust välja. Kuigi Jaapani tegevus ohustas USA, Inglismaa ja Prantsusmaa huviseid Hiinas, ei rutanud nad seda takistama, kuna nimetatud maade reaktioonärid lootsid Jaapani agressiooni suunata Nõukogude Liidu vastu.⁵⁸⁾ Nii tekkis Kaug-Idas jaapani fašiseerunud imperialistide⁵⁹⁾ tegevuse tagajärjel esimene sõjakolle.

Majanduskriis teravdas kapitalismi vastuolusid ka Euroopas. Varatute klasside järjest suureneva viletsuse tõttu kasvas revolutsiooniline käärimine. Revolutsioonilised meeleolud süvenesid eriti Saksamaal, kus I Maailmasõja ainelised kahjud ja võitnud riid

56) vt. Stalin, Teosed, 12. k., lk. 256.

57) Samas, lk. 261.

58) vrd. Dubinski, lk. 21.

59) vt. ÜK(b)P ajalugu, lk. 273.

kidele - Prantsusmaale ja Inglismaale maksetavad reparatsioonid olid tegelikult laotud töötajate õlgadele. Saksa tööliklassi ekspuaterisid nii omad kui ka välismaised kapitalistid. On täiesti loomulik, et sellises olukorras saksa töölikud asetasid oma lootused kommunistlikule parteile. 1932.a. riigipäeva valimistel kommunistlik partei sai 6 miljonit häält.⁶⁰⁾ Saksamaal oli kasvamas ähvardav hädaoht kogu rahvusvahelisele reaktsioonile.

Tundes oma positsioone kõikuma löövat saksa kodanlus otsustas nüüd võimule kutsuda fašistide partei, "mis nimetas ennast rahva petmiseks natsionaal-sotsialistide parteiks", tegelikult oli "esiteks imperialistliku kodanluse kõige reaktsioonilisem ja tööliklassile kõige vaenulikum osa, ja teiseks, kõige revanšihimulisem partei, kes suudab endaga kaasa tõmmata natsionalistliku meelsusega väikekodanluse miljonilisi hulki. Selles abistasid teda tööliklassi reetjad - saksa sotsiaaldemokraatia liidrid, kes oma kokkuleppepoliitikaga tasandasid teed fašismile."⁶¹⁾

Tulnud võimule rahvusvahelise reaktsiooni rõõmuks, kes fašistlikus diktatuuris nägi parimat vahendit "punase hädaohtu" vastu, hitlerlikud lurjused rahuldasid täielikult töörahva vaenlaste lootused. Nad surusid metsikult maha tööliklassi, hävitasid demokraatlikud vabadused ja organisatsioonid ning hakkasid Saksamaad ette valmistama kolossaalseks vallutussõjeks. Vana Preisi ja Saksa keisririigi militarism ja marurahvuslus, mis pärast lüüasaamist I Maailmasõjas olid üle elanud raskepohmeluse, toibutati hitlerliku partei "hoolsa tööga" ja paisutati enneolematude mõõtmeteni.

60) Vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 458.

61) ÜK(b)F ajalugu, lk. 274.

Need saksa "ideoloogia" kõige vastikumad avaldused ilmusid nüüd roiskuva kapitalismi estraadile rõõvhimulise fašismi ja suurusehullusest läbiimmutatud rassiteooria näol. Fašistlik propaganda hakkas arendama ohjeldamatut kampaaniat I Maailmasõja kaotuste hüvitamiseks, saksa rahva "eluruumi" laiendamiseks ja sakslaste kui kõrgeima rassi "loomulikust õigusest" madalamate rasside, näiteks slaavlaste üle valitsemiseks. Saksa rahva eluruumi juurdelõikeks nr. 1 pidi saama NSV Liidule kuuluv Ida-Euroopa. Selline kavatsus sobis imehästi rahvusvahelise reaktsiooni plaanidega.

Kuid hitlerlike maailmavallutajate jalad oleksid jäänud väga lühikeseks, kui rahvusvaheline kapital poleks hoolitsenud neile materiaalse baasi loomise eest. Peateened selles kuuluvad USA finantsoligarhiale. Samal ajal kui saksa töötavat rahvast riisuti reparatsioonidega võitjate kasuks, USA ja Inglise kapitalistid finantseerisid heldelt Saksa raske- ja sõjatööstust. Juba 1924-1929.a. nende kapitalimahutused Saksamaale moodustasid vähemalt 20 miljardit marka.⁶²⁾ Olgu märgitud, et ilma USA ja Inglise tooraineteta, mis läksid terase lisanditeks, hitlerlased poleks peaaegu üldse saanud toota kvaliteetterast oma relvade ja sõjamasinate jaoks. Oma abi ja toetust Saksamaale lääneriikide valitsevad ringkonnad andsid selles kindlas lootuses, et ühel päeval neil õnnestub suunata fašistliku bloki agressiooni NSV Liidu vastu nende poolt vihatud kommunismi purustamiseks. Et asi läheb ümberpöörduvalt, et kommunismi vastu suunatud "ristisõda" lõpeb fašistliku bloki enda pu-

62) Vt. Ajaloo võltsijad, lk. 9.

rustamisega, seda ei suutnud muidugi vanadusnõrkusest juhmistunud kapitalism ette aimata.

Pärast fašismi võimuletulekut Saksamaal ei jäänud kahtlust, et lähenes uus imperialistlik sõda, mida valmistasid ette kõigi maade imperialistid. Oma aruandekõnes partei XVII kongressil 26. jaanuaril 1934.a. ütles seltsimees Stalin:

"Šovinism ja sõja ettevalmistamine välispoliitika põhielementidena, töölisklassi ohjeldamine ja terror sisepoliitikas kui vajalik vahend tulevaste sõjarinnete tagala kindlustamiseks - see on see, millega praegu eriti tegelevad tänapäeva imperialistlikud poliitikud."⁶³⁾

Seltsimees Stalin näitas, et polnud tegelikult mingit alust oletada, nagu võiks sõda anda tõelise väljapääsu. Vastupidi, uus sõda pidi kujunema ülimalt ohtlikuks kogu kapitalismi süsteemile enesele. "Ja kui kodanlikud poliitikud esimese imperialistliku sõja kogemustest hoolimata ikkagi haaravad kinni sõjast nagu uppuja õlekõrrest, siis tähendab see, et nad on lõplikult kimbatusse sattunud, on jõudnud ummikusse ning on valmis ülepeakaela kuristikku lendama."⁶⁴⁾

"On kerge mõista," ütles seltsimees Stalin, "kuivõrd raske oli NSV Liidul teostada oma rahupoliitikat selles sõjaliste kombinatsioonide miasmidega mürgitatud atmosfääris."⁶⁵⁾ Kuid kõigest

63) Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 380.

64) Samas, lk. 381.

65) Samas, lk. 384.

hoolimata Nõukogude Liit jätkas ka selles olukorras võitlust kollektiivse julgeoleku eest, suureneva sõjaohu vastu.

Rahvusvahelisel majanduskonverentsil Londonis 1931.a. novembris Nõukogude delegatsioon pani ette sõlmida üldine majandusliku mittekallaletungi pakt, mis oleks saanud aluseks rahvusvaheliste majandussuhete tervenemisele ning mõjunud kaasa kriisi pehendamiseks. Kuigi konverents nõukogude ettepaneku põhimõtteliselt heaks kiitis, mingisuguseid konkreetseid samme sellise pakti sõlmimiseks ei astunud.⁶⁶⁾

Majanduskriisi viletsuses vaevlevate rahvahulkade surve all olid lääneriikide valitsused sunnitud ette võtma uue manöövri. 2. veebruaril 1932 avati Genfis, viimaks ometi, Rahvusvaheline desarmeerimiskonverents, millest võttis osa 63 riiki, neist 9 (Nõukogude Liit, USA, Türgi j.t.) ei kuulunud Rahvasteliitu.⁶⁷⁾ Konverents pidas oma istungeid vaheaegadega kuni 1935.a. oktoobrini. Juhtivat osa konverentsil etendasid Inglise, Prantsuse ja USA delegatsioonid, kelle leerist tuli ka rida ettepanekuid ja plaane relvastuse vähendamise küsimuse lahendamiseks. On üleliigne nende juures pikemalt peatuda. Need olid kodanliku diplomaatia tüüpilisi manöövreid, mille tõeliseks eesmärgiks polnud kindlustada ei kollektiivset julgeolekut ega rahu.

Ainsad väärtuslikud ettepanekud tulid Nõukogude delegatsioonilt. Juba konverentsi algul Nõukogude delegatsioon pani uuesti ette teostada üldine desarmeerimine või asuda vähemalt relvastuse

66) vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 416.

67) vt. Diplomaatiline leksikon, II k., lk. 118 jj-d.

proportsionaalse ja progressivse vähendamise teostamisele. Mõlemad nõukogude ettepanekud lükati tagasi - neid toetas ainult Türgi delegatsioon. Konverentsi töö peamise saboteerijana tegutses USA delegatsioon, kes ameerika relvatöösturite huvides ajas nurja kõik katsed saavutada minimaalsetki edu relvastuse vähendamise alal. Nõukogude Liidu selgete ettepanekute vastu USA, Inglise ja teiste kapitalistlike maade delegaadid aetasid kangekaelselt absurdse nõudmise: "esmalts julgeolek, siis relvastuse vähendamine." 68) Nad eitasid seda lihtsat tõsiasja, et ainult kollektiivse relvastuse vähendamise kaudu saab kindlustada kollektiivset julgeolekut. Polnud kahtlust, et konverentsi tööd suunasid kulisside tagant rahvusvahelised relvatöösturid, kelle huvides oli mitte relvastuse vähendamine, vaid relvastuse võidujooksu kiirendamine.

Lähtudes sellest, et julgeoleku küsimus oli asetatud esiplaanile ja et Kaug-Idas oli Jaapan alustanud agressiooni Hiina vastu, Nõukogude delegatsioon esitas oma projekti agressori ja agressiooni täpse määratlemise kohta. Nõukogude projekt rõhutas nii suurte kui ka väikeste riikide iseseisvuse ja nende piiride puutumatusel põhimõtteid ning määras täpselt kindlaks agressiooni ja agressori tunnused. 69) Vaatamata mõningate riikide, eriti Suurbritannia vastutöötamisele, saavutas Nõukogude diplomaatia selles küsimuses silmapaistva võidu. Juulis 1933 sõlmiti nn. Londoni konventsioon agressori määratlemise kohta, millele kirjutasid alla NSV Liit, Eesti, Läti, Leedu, Poola, Rumeenia, Türgi, Iraan, Afganistan,

68) vt. Gusev, lk. 18 jj.

69) vt. Diplomaatiline leksikon, II k., lk. 63 ja 121.

Tšehhoslovakkia ja Jugoslaavia. 1934.a. Ühines konventsiooniga ka
70) Soome. Konventsioon rõhutas, et ei mingisuguste poliitilist, sõjalist, majanduslikku ega teist laadi teguritega ei saa õigustada agressiooni. Määrates täpselt kindlaks agressõri ja sulgedes välja kõik võimalused agressiooni õigustamiseks, konventsioon võis saada tõsiseks teguriks rahu kindlustamisel. Kuid imperialistlike suurriikide valitsused konventsiooniga ei ühinenud. Nad ei tahtnud ennast siduda mitte mingisuguse agressõri ega agressiooni määratlemisega, ilmsest kartusest luua endale takistusi tulevaste agressiooniaktide teostamisel.

Rahvusvaheline desarmeerimiskonverents täielikult ebaõnnestus. Imperialistlikud suurvõimud ei tegelenud siin tõeliselt relvastuse vähendamise küsimusega, vaid püüdsid välja selgitada jõudude painemist eelseisvas imperialistlikus sõjas.⁷¹⁾ Konverentsi nurjaajamisel olid silmapaistvad teened hitlerlikul Saksamaal, kes USA aktiivse abiga, Inglismaa ja Prantsusmaa nõusolekul hoogsalt relvastus sõjaks Nõukogude Liidu vastu. "Kodenlik patsifism," märkis seltsimees Stalin oma aruandes ÜK(b)P XVII kongressil, "teeb viimseid hingetõmbeid ja desarmeerimistendentside asemele astuvad⁷²⁾ avalikult ning otseselt relvastumis- ja lisarelvastumistendentsid". Analüüsides imperialistide väljavasteid sõjalise kallaletungi puhul Nõukogude Liidule, seltsimees Stalin ütles: "Vaevalt võib kahelda, et teine sõda NSVL vastu viib kallaletungijate täieliku lüüasaami-

70) vt. Diplomaatiline leksikon, II k., lk. 63.

71) vt. samas, lk. 122 jj.

72) Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 374.

seni, revolutsioonini paljudes Euroopa ja Aasia riikides ja nende riikide kodanlaste ja mõisnike valitsuste purustamisele.”⁷³⁾

Nõukogude diplomaatia saavutustest kõnesoleval ajajärgul tuleb veel märkida Nõukogude-Prantsuse (29.XI 1932) ja Nõukogude-Itaalia (2. IX 1933) mittekallaletungipakti sõlmimist.⁷⁴⁾ 16. novembril 1933 loodi lõpuks diplomaatilised suhted NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahel, kus oli presidendiks valitud F.D.Roosevelt.⁷⁵⁾ 15. septembril 1934 Prantsuse valitsuse algatusel pöördusid 30 riiki NSV Liidu poole, kutsudes teda astuma Rahvasteliitu,⁷⁶⁾ mille tööst Nõukogude Liit oli juba aastaid aktiivselt osa võtnud. Selles sammus väljendus NSV Liidu rahvusvahelise autoriteedi tõus. Nõukogude valitsus otsustas kutse vastu võtta, et leida uusi võimalusi oma rahupoliitika teostamiseks. Järjest kasvava fašistliku agressiooniohu tingimustes Nõukogude valitsus suurima vastutustundega jätkas võitlust kollektiivse julgeoleku eest, et päästa inimkonda ähvardavast katastroofist. Samal ajal Lääneriikide valitsused läksid avalikult fašistliku agressiooni julgustamise teed, selle järkjärgulise vallapästmise teed.

Varsti pärast Hitleri võimuletulekut Saksamaal lääneriikide valitsused, kes ilmutasid täielikku arusaamise puudumist NSV Liidu selgete ettepanekute suhtes, leidsid ühise keele fašistlike diktaatoritega. 1933.a. sõlmiti Roomas nelja suurriigi - Suurbri-

73) Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 383.

74) vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 424 ja 476.

75) vt. samas, lk. 497.

76) vt. samas, lk. 506 jj.

tannia, Saksamaa, Prantsusmaa ja Itaalia vahel "kokkuleppe ja koostööpakt", millega lääneriigid avalikult loobusid fašismivastase rinde loomisest. 1934.a. sõlmiti Inglise ja Prantsuse valitsuste heakskiitmisel Saksa-Poola mittekallaletungi pakt, mis oli teiseks tõsiseks löögiks kollektiivse julgeoleku üritusele. "Seda pakti oli Hitlerile vaja selleks, et lüüa segamini kollektiivse julgeoleku pooldajate read ja näidata selle akti varal, et Euroopa ei vaja kollektiivset julgeolekut, vaid kahepoolseid kokkuleppeid. See andis Saksa agressioonile võimaluse ise otsustada, kellega ja millal sõlmida kokkulepet, kellele ja millal kallale tungida."⁷⁷⁾

Pärast nende paktide sõlmimist hakkas hitlerlik valitsus avalikult taastama Saksamaa relvastatud jõude, mida lääneriigid lasksid rahulikult sündida. 1935.a. sõlmiti koguni Inglise-Saksa mereväealane kokkulepe, millega Saksamaa sai õiguse suurendada oma sõjalaevastikku peaaegu Prantsuse laevastiku suuruseni, allveelaevastikku aga 45 %-ni Inglise laevastiku üldtonnažist. Siit peale arenes fašistliku Saksamaa relvastumine juba täie hooga, fašistlik Itaalia aga läks üle avalikule relvastatud agressioonile, päästes valla imperialistliku sõja Aafrikas. Ühtlasi Itaalia astus välja Rahvaste Liidust. Saksamaa oli seda teinud juba 1933.a., varsti pärast Hitleri võimuletulekut. Nii oli saksa ja itaalia fašistide vaba tegutsemise tagajärjel lääneriikide reaktsiooniliste valitsevate ringkondade lahkel soosimisel tekkinud veel kaks uut sõja-

77) vt. Ajaloo võltsijad, lk. 13 jj.

78) Ajaloo võltsijad, lk. 14.

kollet. Teine imperialistlik maailmasõda võis alata.

1935.a. sügisel Itaalia tungis kallale Abessiiniiale ja valutas selle 1936.a. kevadeks, kusjuures ainult püsside ja vähesete kuulipildujatega varustatud abessiinlaste vastu lasti käiku võimas suurtükivägi, lennukid ja tankid ning isegi mürkgaasid. Lääne-Euroopa kodanlik ajakirjandus nuttis krokodillipisaraid vaeste abessiinlaste pärast, Rahvasteliit, kus täielikult domineeris Inglise diplomaatia, kuulutas suure venitamisega Itaalia vastu välja mõningad majanduslikud sanktsioonid, mida kodanlike maade valitsuste poolt peaaegu üldse ei täidetud. Samal ajal Itaalia sõjalised transpordid sõitsid takistamatult läbi inglaste valduses oleva Suessi kanali ning Inglise ja USA naftafirmad varustasid heldelt Itaalia sõjamasinat õliga - oma õli ju Itaaliale tilkagi polnud. Kapitalistlikus maailmas käibiv põhimõte - "raha ei haise" - leidis jälle kord markantset kinnitust.

Nõukogude Liit üksi astus välja Abessiinia kaitseks Rahvasteliidus ja rangelt teostas majanduslikke sanktsioone Itaalia suhtes. "Ainuüksi Nõukogude Liit," ütles sm. Molotov, "asus Itaalia-Abessiinia sõjas erilisele printsipiaalsele seisukohale, mis on võõras igasugusele imperialismile, võõras igasugusele asumaade vallutamise poliitikale. Ainult Nõukogude Liit teatas, et ta juhindub Abessiinia võrdõiguslikkuse ja iseseisvuse põhimõttest, kes on liiati Rahvasteliidu liige, ja et ta ei saa toetada Rahvasteliidu ega üksikute kapitalistlike riikide mingisuguseid samme, mis on suunatud selle sõltumatuse ja võrdõiguslikkuse rikkumisele."⁷⁹⁾

79) Molotov, Artiklid ja kõned, lk. 176.

Lääne, eriti Prantsuse kodanlik ajakirjandus, kes, muide, oli kõvasti kinni maksetud Itaalia fašistliku propagandaaparaadi rahadega, ilmutas otse haruldast püüdlikkust õigustades metsiku ja ebakultuurse Aafrikamaa vallutamist "kõrgesti tsiviliseeritud" Itaalia poolt.⁸⁰⁾

1936.a. aprillis puhkes Hispaania Marokos kontrrevolutsiooniline mäss vabariikliku valitsuse vastu. Itaalia ja Saksamaa ruttasid andma Franko mässajatele igasugust sõjalist abi ja muutsid Hispaania oma moodsa relvastuse katselavaks. Mõned Hispaania linnad tehti maatas ainult selleks, et näha, kuipalju moodsaid lennukipomme kulub teatud suurusega linna täielikuks purustamiseks. 25. oktoobril 1936 Saksamaa ja Itaalia sõlmisid liidulepingu, millega loodi nn. Berliin-Rooma telg - fašistlik vandenõu Euroopa rahu vastu. Saksamaa tunnustas Abessiinia annekteerimist Itaalia poolt. Mõlemad fašistlikud valitsused tunnustasid Franko valit-⁸¹⁾sust ja leppisid kokku tema edasise sõjalise abistamise suhtes. Samal ajal Lääneriikide valitsused organiseerisid Inglise välisministeeriumi juurde rahvusvahelise Mittevaheselemise Komitee, kes tegeles Hispaania vabariigi ja tema seadusliku valitsuse isoleerimisega, abistades seega tegelikult frankistlikke mässajaid. Nõukogude ettepanekud Hispaania seadusliku valitsuse abistamiseks blokeeriti. Mittevaheselemise komitee, nagu näitas nõukogude delegaat, osutus ainult sirmiks, millega varjati fašistlike agressorite ja Franko mässajate koostööd. Selle tulemusena Hispaania ko-

80) vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 549.

81) vt. samas, lk. 582 jj.

dusõda lõppeski 1938.a. augustis hispaania rahva vabaduste jõhkra lämmatamisega.

Julgustatud oma Euroopa kolleegide edusammudest asus uue agressiooni teele ka Jaapan. 1937.a. juulis alustas Jaapan järjekordset röövsõda Hiina vastu. 1938. aasta lõpuks jaapanlased valutasid kõik Hiina suuremad meresadamad ja blokeerisid Hiina ranniku. USA, Inglise ja Prantsuse valitsevad ringkonnad hakkasid end juba üsna ebamugavalt tundma - tohutu suur Hiina kaubaturg ja toorainete baas ähvardas neile kaotsi minna. Jaapani kavatsuseks oli ilmselt kõigi konkurentide väljatõrjumine Hiinast.

Sõjachu suurenemise ja uue imperialistliku maailmasõja järkjärgulise vallapästmise tingimustes Nõukogude diplomaatia visalt otsis teid ja võimalusi kollektiivse julgeoleku kindlustamiseks. Selle järjekordseks saavutuseks oli 2. mail 1935 Prantsuse-Nõukogude vastastikuse abistamise pakti sõlmimine. Mõlemad lepinguosalised kohustusid andma teineteisele kõikvõimalikku abi, kui ühele neist tungib kallale mõni kolmas Euroopa riik. Pakt oli suureks julgustuseks Väike-Entente'ile, kuhu kuulusid Tšehhoslovakkia, Rumeenia, Jugoslaavia, kuna Saksa ja Itaalia agressivsuse suurenemine oli neile otseseks ähvarduseks. 82)

Sama aasta 16. mail kirjutati alla Nõukogude-Tšehhoslovakkia paktile, millega Nõukogude Liit võttis endale kohustuse abistada Tšehhoslovakkia mõne kolmanda riigi kallaletungi puhul, tingimusel, et teda abistab ka Prantsusmaa, kellega Tšehhoslovakkial oli sõlmitud selline pakt juba varem. Selline klausel oli paratamatult

82) vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 537.

tarvilik, kuna Nõukogude Liit, kellel puudus Tšehhoslovakkia ühine piir, ei saanud võtta endale kogu vastutust tema abistamisest eest, näiteks Saksa kallaletungi puhul.⁸³⁾

Jaapani agressiooni tingimustes oli suure tähtsusega Nõukogude-Hiina mittekallaletungi lepingu sõlmimine 21. augustil 1937. See leping oli esimeseks otsustavaks sammuks maailma kahe suurima riigi lähenemisel. "Pravda" juhtkiri 30. augustist 1937 märgib sel puhul: "Teostades konkreetselt kollektiivse julgeoleku printsiipi Nõukogude-Hiina leping on selle printsiibi rakendamise näitlikuks eeskujuks Vaikse ookeani ruumis. Nõukogude-Hiina leping näitab kõikidele riikidele teed võitluses sõjaohu vastu... See on uueks rahu ja kollektiivse julgeoleku vahendiks."⁸⁴⁾

Parajasti siis, kui Lääneriikide ja USA tähelepanu oli suunatud Kaug-Idale, asus vallutuste teele ka Saksamaa. Maskeerides oma agressiooni saksa rahva loomuliku õigusega saada ühendatud ühtsesse riiki, Saksamaa annekteeris 1938.a. märtsis Austria ja mõni kuu hiljem esitas oma nõudlused Sudeedimaale.⁸⁵⁾ Fašistlik propaganda hakkas levitama hirmu- ja õudusejutte tšehhide vägivallast sudeedisakslaste kallal, kuna varem midagi sellist kuulda ei olnud. Sudeedimaa, mis hoburauakujuliselt ümbritses Tšehhimaad, loovutamine oleks tähendanud Tšehhoslovakkia parandamatult vigaseks tegemist, temalt igasuguse enesekaitsevõimaluse röövimist. Hitlerliku vandeseltsi ilmseks kavatsuseks oli Tšehhoslovakkia hävitamine.

83) Vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk. 541 jj-d.

84) Vt. Samas, lk. 593.

85) Vt. Samas, lk. 644 jj-d.

Septembri algul 1938 Prantsuse valitsus pöördus järelepärimisega Nõukogude valitsuse poole soovides teada, mis NSV Liit kavatses teha Saksamaa kallaletungi korral Tšehhoslovakkiale. Nõukogude valitsus vastas, et tema annab Tšehhoslovakkiale otsekohe igakülgselt abi, kui Prantsusmaa ise seda sama teeb. Kuigi see Nõukogude valitsuse seisukoht oli avalikult teada, hakkas Läänderiikide diplomaatia tšehhidele sisendama, et Nõukogude Liit neid tegelikult abistada ei kavatses. Lääne reaktsioonilised ringkonnad hakkasid koguni agiteerima, et on äärmiselt ebasoovitav võita hitlerlikku Saksamaad Nõukogude Liidu abiga, kuna selle tagajärjeks oleks NSV Liidu autoriteedi tohutu tõus ja bolševismi hädaohu suurendamine. Tšehhoslovakkia abistamise asemel Läänderiigid läksid tema reetmise teed, agressoriga häbiväärse kokkuleppe teed.

29.-30. septembril 1938 toimus Münchenis nelja riigijuhid - Hitleri, Mussolini, Chamberlaini ja Daladier' kohtumine. Tšehhoslovakkiaat nõupidamisele ei kutsutud, Nõukogude Liitu ka mitte. Müncheni sobingu tulemuseks oli nelja riigi ultimaatum Tšehhoslovakkiale, milles nõuti Sudeedimaa loovutamist. Sellega Prantsusmaa murdis oma lepingukohustuse Tšehhoslovakkia vastu. Kuigi ka pärast seda Nõukogude valitsus teatas, et tema, Prantsusmaa käitumisest hoolimata, oma kohustused Tšehhoslovakkia vastu täidab, Lääne riikide surveel Praha valitsus loobus Nõukogude abist. Fašistlik agressor pühis võitu. Selle oli ta saavutanud "rahulikult" teel, ainult šantaaži ja hirmutamisega.

Selline oli toimumas sündmuste areng maailmas, kui seltsimees Stalin esines partei XVIII kongressil 1939.a. märtsis aruande-

ga NSV Liidu rahvusvahelisest olukorrast.

Seltsimees Stalin konstateeris, et uus imperialistlik sõda oli juba valla päästetud, kuigi see polnud veel muutunud üldiseks maailmasõjaks. Käimasoleva sõja iseärasusena märkis seltsimees Stalin, seda, et sõda pidasid esialgu ainult agressiivsed imperialistlikud suurriigid, kuna samal ajal mitteagressiivsed suurriigid - Inglismaa, Prantsusmaa ja USA ei osutanud neile mitte mingisugust vastupanu, vaid koguni soodustasid nende tegevust, kuigi see riivas tugevasti mitteagressiivsete riikide huve. Analüüsides mitteagressiivsete riikide sellist veidrat poliitikat, tegi seltsimees Stalin geniaalse järelduse:

"Mittevahelesegamise poliitikast paistab läbi taotlus, soov - mitte segada agressoreid nende mustas töös, mitte takistada, ütlemele Jaapanit end sõtta mässimast Hiinaga, kuid veel parem Nõukogude Liiduga, mitte takistada, ütlemele, Saksamaad takerdumast Euroopa asjadesse, end sõtta mässimast Nõukogude Liiduga, lasta kõigil sõjapidajail sügavale sõjarappa vajuda, neid selleks tasapidi ergutada, lasta neil üksteist nõrgestada ja välja kurnata, ning siis, kui nad küllaldaselt nõrgenevad, värskete jõududega lavale ilmuda, välja astuda muidugi "rahu huvides", ja dikteerida nõrgenenud sõjapidajatele oma tingimused."⁸⁷⁾

Seltsimees Stalin näitas, et Tšehhoslovakkia ohverdati lääneriikide poolt Saksamaale sihilikult selleks, et anda fašistlikule agressorile baasi kallaletungiks Nõukogude Liidu vastu. Lääne ajakirjandus juba hässitaski Saksa agressiooni itta, provotseeri-

87) Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 502.

des sakslasi ühendama Nõukogude Ukrainat Karpaadi-Ukrainaga, ki-
sades samal ajal "vene armee nõrkusest", "vene lennuväe laostu-
misest", "korratustest Nõukogude Liidus". Paljastanud täielikult
Lääneriikide mittevahelise poliitika tõelise mõtte, seltsi-
mees Stalin hoiatas ühtlasi, et "mittevahelise poliitika
pooldajate poolt alustatud mäng võib neile lõppeda tõsise läbikuk-
kumisega."⁸⁸⁾

Edasi seltsimees Stalin näitas, et järkjärgult areneva ag-
ressiooni tulemuseks oli pärast I Maailmasõja lõppu loodud rahu-
režiimi ja rahvusvaheliste lepingute süsteemi kokkuvarisemine. Pat-
sifism ja desarmeerimisprojektid maeti maha, neid asendas relvas-
tumis-võidujooks. Kasvava sõjaärevuse olukorras ei saanud ka Nõu-
kogude Liit jääda muretuks, vaid pidi tõsiselt hoolitsema oma rii-
gikaitse tugevdamise eest. Samal ajal Nõukogude valitsus teostas
kõrvalekaldumatult rahu säilitamise poliitikat, püüdis kasutada
vähimaidki võimalusi rahvusvaheliste suhete tervendamiseks.

Rõhutanud Nõukogude Liidu ausameelset tahet teostada rahu
ja asjalike sidemete süvendamise poliitikat kõigi riikidega, kui
need samaga vastavad, seltsimees Stalin lõppeks hoiatas agresso-
reid:

"Meie oleme agressiooni ohvriks langenute ja oma kodumaa
iseseisvuse eest võitlevate rahvaste toetamise poolt.

Meie ei karda agressorite ähvardusi ja oleme valmis vastama
kahekordse hoobiga sõjaõhutamajate hoobile, kes püüavad rikkuda Nõu-
kogude piiride puutumatus.⁸⁹⁾"

88) Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 503.

89) Samas, lk. 505.

Oma rahupoliitikas Nõukogude valitsus ja bolševike partei toetus NSV Liidu üha kasvavatele sisemistele jõududele ja "kõigi maade töötajate moraalsele toetusele, kes on eluliselt huvitatud rahu säilitamisest ... ja sõprusest rahvaste vahel."⁹⁰⁾

Seltsimees Stalini aruanne ja teesid määrasid kindlaks Nõukogude riigi välispoliitika ülesanded ühel ajaloo kõige raskemal hetkel, mil fašistlikud agressorid kiirustasid valla päästma ülemaailmset tapetalgut. Seltsimees Stalini targad sõnad mobiliseerisid nõukogude inimesi uuteks pingutusteks oma kodumaa võimsuse tugevdamise heaks, fašistliku hädaohu jäädavaks tõrjumiseks.

90) Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 505.

4. NÕUKOGUDE LIIDU VÕITLUS "IDARINDE" LOOMISE EEST

FAŠISTLIKU AGRESSIOONI VASTU

(1939 - 1941)

Pärast Austria ja Tšehhima aannekteerimist koos nende tugeva metallurgia ja relvatööstusega ligi 90 miljoni elanikuga revanšihimuline Saksamaa kujunes tõsiseks ähvarduseks Euroopa rahule. Juba 1939.a. kevadel Saksamaa anastas Leedult Klaipeda ja esitas oma nõudlused Poolale Danzigi ja Poola "koridori" suhtes. Poola ei tahtnud nõustuda enesetapmisega. Fašistlik propaganda tõstis raevukat sõjakisa.

Oma agressioonisoodustava poliitika maskeerimiseks alustasid Inglise ja Prantsuse valitsused 1939.a. märtsis silmakirjaks läbirääkimisi NSV Liiduga ühtse rinde loomiseks agressiivse Saksamaa vastu. Läbirääkimisteks lääneriigid saatsid Moskvasse oma 3.-4. järgu diplomaadid, kellel puudusid volitused igasuguste kaalukamate kokkulepete sõlmimiseks. Läbirääkimiste käigus selgus, et Inglise ja Prantsuse valitsused püüdsid "Nõukogude Liidule peale sundida kohustusi, mille järgi NSV Liit oleks võtnud endale võimaliku hitlerliku agressiooni tagasitõrjumisel kogu ohvrite koorma, kuna Inglismaa ja Prantsusmaa ei oleks sidunud end üldse

mingisuguste kohustustega Nõukogude Liidu suhtes.⁹¹⁾ Nii olid läbirääkimised ainult provokatsiooniks, et kiiremini ja kindlasti fašistlikku agressiooni Nõukogude Liidu vastu valla päästa. "Saks-lasi kutsuti teostama kallaletungi Nõukogude Liidule ja neile anti mõista, et Inglismaa ja Prantsusmaa säilitavad neutraalsuse, kui ainult Saksa kallaletung teostatakse Baltimaade kaudu." Balti vabariike nimelt tahtsid Lääneriigid hitlerliku agressiooni ees täiesti kaitsetuks jätta ilmse tagamõttega - soodustada just siit kaudu Saksa kallaletungi Nõukogude Liidu eluliselt tähtsatele keskustele. Samal ajal teatas Poola valitsus, et ta ei nõustu sõlmima vastastikuse abistamise pakti Nõukogude Liiduga ega võta vastu Nõukogude Liidult sõjalist abi. Sellise avalduse võis Poola valitsus teha ainult Inglise ja Prantsuse valitsuste nõusolekul ja heakskiitmisel.⁹²⁾ Kogu meli kuud väldanud läbirääkimiste käigust, mis olid ainulaadsed oma provokatsiooniliste manöövrite ja labaste trikkide poolest Lääneriikide delegatsioonide poolt, Nõukogude valitsus võis teha ainult ühe järelduse: Inglise ja Prantsuse valitsused ei soovinud üldse mingisugust kokkulepet Nõukogude Liiduga, vaid ajasid kogu aeg tema isoleerimise poliitikat.

"Inglise-Prantsuse poliitika salakaval mõte seisnes Hitlerile mõistaandmises, et NSV Liidul ei ole liitlasi, et NSV Liit on isoleeritud, et Hitler võib NSV Liidule kallale tungida, riskimata vastutegevusega Inglismaa ja Prantsusmaa poolt."⁹³⁾

91) Ajaloo võltsijad, lk. 38 jj.

92) Vt. Diplomaatia ajalugu, III k., lk.

93) Ajaloo võltsijad, lk. 49.

On selge, et Inglise-Prantsuse-Nõukogude läbirääkimised pidid paratamatult lõppema nurjumisega. See nurjumine polnud juhuslik, vaid lääneriikide valitsuste poolt algusest peale ette kavatsatud nende kahepaikses mängus hitlerliku agressiooni valla-päästmiseks. Samaaegselt nimelt Moskva läbirääkimistega Inglise valitsus pidas läbirääkimisi Saksa valitsusega, mille otseseks eesmärgiks oli fašistliku agressiooni suunamine NSV Liidu vastu. Séaljuures "Inglismaa valitsejad olid valmis andma Poola lõhkikis-kumiseks Hitlerile sellal, kui ei olnud veel kuivanud tint, mil-⁹⁴⁾lega kirjutati alla Poolale antud Inglise tagatistele."

Kuid Saksamaa polnud 1939.a. veel ilmsesti valmis sõjaks Nõu-kogude Liiduga. Sellepärast, ja oma edasiste plaanide maskeerimi-seks, Saksa valitsus pakkus 1939.a. augustis NSV Liidule kauban-duskokkulepet ja mittekallaletungi pakti. Seltsimees Stalin oma raadiokõnes 3. juulil 1941.a. näitas, et Nõukogude valitsusel pol-nud põhjust keelduda sellise pakti sõlmimisest.⁹⁵⁾ Kuigi oli ette arvata, et Saksa valitsus lepingut kaua ei pea, võitis Nõukogude Liit ometi ligi kaks aastat aega oma vastupanujõudude tugevdami-seks Saksa kallaletungi puhuks. Nagu ajaloo käik hiljem tõestas, oli pakti sõlmimine Saksamaaga Nõukogude Liidu poolt tõeliselt ettenägelik samm ja aitas omajagu kaasa fašistliku bloki purusta-miseks, mis oli kõigi Euroopa vabadustarmastavate rahvaste huvi-des. (Selliseid pakte, muide, Saksa valitsus 1939.a. pakkus paa-rikümnele riigile Iirimaast Irakini selleks, et hiljem, kui see

94) Ajaloo võltsijad, lk. 51

95) vt. Stalin, N.L. Suurest Isamaasõjast, lk. 12 jj.

näis Saksamaale kasulik, neid kõhklemata murda.)

1. septembril 1939 fašistlik Saksamaa tungis kallale Poolale, päästes sellega valla suure sõja Euroopas. Inglise ajakirjandus oli varem teatanud, et niipea kui Saksa väed ületavad Poola piiri, 1000 inglise pommitajat ilmuvad Berliini kohale. Midagi säärast aga ei juhtunud. Kuigi Inglise ja Prantsuse valitsused oma poliitika maskeerimiseks ja avaliku arvamise petmiseks olid sunnitud 3. septembril Saksamaale sõja kuulutama, mingisugust sõjategevust Poola abistamiseks sellele ei järgnenud. Tuhande pommitaja asemel ilmus ainult paar lennukit Saksamaa kohale lendlehti puistama.

Oma panide ja kodanluse poolt hukatusse tõugatud ning liitlaste poolt reedetud Poolale langes kogu hitlerliku sõjamasina raskus. Vaprast vastupanust hoolimata Poola sõjaväed purustati 17 päevaga, ainult Varssavi linn pidas vastu kuni 28. septembrini.

Siis kerkiski Nõukogude valitsuse ette ülesanne fašistlikust okupatsioonist päästmiseks võtta Lääne-Ukraina ja Lääne-Valgevene rahvas oma kaitse alla, milleks Punaarmee 17. septembril sai vastava korralduse. Juba siis ootasid Lääne-Euroopa kodanlikud ringkonnad hinge kinni pidades kokkupõrget Saksamaa ja Nõukogude Liidu vahel. Nii oli pimedalegi selge, et Poola reedeti just selleks, et anda Saksamaale parim võimalus kallaletungiks Nõukogude Liidule.

Kuid sellist kallaletungi tol korral siiski ei järgnenud. Esiteks polnud hitlerlik sõjamasin veel sellises korras, et riskida sõda võimsa sotsialismimaa vastu. Teiseks teadis hitlerlik valitsus omast käest, et üks imperialistlik riik on teisele hun-

diks, et Saksamaa sõjalise edu puhul Nõukogude Liidu vastu Lääne-riigid ei jääks passiivseiks pealtvaatajaiks. Kartes Saksamaa liigset tugevnemist nad püüaksid tema edu takistada, samuti osa võtta saagi jagamisest Kaukaasia, Nõukogude Kesk-Aasia, võibolla koguni Krimmi ja Donbassi haaramise näol, millised väljavaated hitlerlikele röövleile hoopiski ei meeldinud. Seepärast otsustas hitlerlik valitsus esmalt kindlustada oma seljatagust ja anda õpetust Lääne-riikidele selleks, et nad tema vallutusplaanide teostamist idas ei segaks. Ka vajab fašistlik armee oma jõudude täienduseks Lääne-Euroopa sõjatööstust ja relvavarusid Nõukogude Liidu edukamaks ründamiseks.

Mainime ainult lühidalt järgnevaid sõjasündmusi.

1940.a. aprillis Saksamaa tungis ootamatult kallale Taanile ja Norrale, maikuus Hollandile, Belgiale ja Luksemburgile. Hitlerlik väejuhatuse kordas palju laiemas ulatuses keiserliku Saksa kindralstaabi võtet - sissetung Prantsusmaale läbi erapooletute maade.

Sel raskel tunnil Prantsusmaa reedeti oma kodanliku valitsuse poolt, kes rahvarevolutsioonilise sõja puhkemisele eelistas fašistlikku okupatsiooni. Inglise abi nii Norrale kui Prantsusmaale osutus täiesti küündimatuks ja etendas peasegu naeruväärset osa. 1940.a. kesksuvel oli Saksamaa valduses kogu Atlandi rannik Nordkapist Püreneedeni. Siit lõunapool asetsesid aga Saksamaale sõbralikud riigid - frankistlik Hispaania ja Portugal. Fašistlik ajakirjandus alustas suurt kära Atlandi rannikule püstitatava vallutamatu "läänevalli" ümber, millise kära ilmseks eesmärgiks oli veenda inglasi mitte häirima Saksa vallutusplaanid idas. 1941.a.

kevadkampaanias Saksamaa koos Itaaliaga kindlustas oma paremat tiiba Kagu-Euroopas, kus okupeeriti Jugoslaavia, Albaania ja Kreeka.

Suurt agarust näitas 1940. ja 1941.a. ka fašistlik diplomaatia. Rahuldanud Ungari revanšistlikke ihasid Tšehhoslovakkia, Rumeenia ja Jugoslaavia arvel, Saksamaa muutis Ungari oma sõjaliseks liitlaseks. Rumeeniale aga lubas Saksa valitsus Ungarile loovutatud Põhja-Transilvaania asemel kompensatsioonid Nõukogude Moldaavia ja Ukraina arvel, millises lootuses ka Rumeenia reaktsiooniline valitsus viis oma riigi fašismi sõiduvette. Samuti Soome, Slovakkia ja Bulgaaria kodanlikud valitsused muutsid oma riigid Saksamaa liitlasteks. Nii valmis Nõukogude Liidu vastu laialdane agressiivne blokk, mille kasutuses oli kogu Lääne-Euroopa tööstus ja sõjatehnika Rootsi ja Šveitsi majanduslikud ressursid kaasa arvatud. Sellest blokist väljaspool näis seisvat ainult Inglismaa, kuid meie teame juba, kui tõhusaid teeneid oli selle riigi valitsejail Nõukogude Liidu vastase sõja organiseerimisel.

Kuid hitlerliku "impeeriumi" näilist välispidist võimsust õõnestasid juba siis tohutud seesmised vastuolud, eelkõige orjastatud ja paljaksriisunud rahvaste viha oma rõhujate vastu. Sama võis näha sunnitud liitlasmaades - Bulgaarias, Slovakkias ja mujal. Saksa ja itaalia okupantide vastu arenes sabotaaž, diversioon ja relvastatud võitlus partisanisõja näol. Rööv vallutajaid ümbritses rahva vihkamise meri, mis laostas neid moraalselt, võttis neilt julguse. Võitluse pearaskust okupeeritud maades kandis tööliisklass, keda juhtisid kommunistlikud parteid. Suure Isamaasõja

aastail fašistlike orjastajate vastu võitlevad Euroopa rahvad osutavad Nõukogude Liidu ustavaiks liitlasteks.

Lääne-Euroopa vallutamine oli rassiteooriast hullunud hitlerlastele mõeldud ainult eelastmena nende maailmavallutusplaanide teostamisel. Peamiseks takistuseks aga Saksamaale teel maailmavalitsemisele oli Nõukogude Liit. Hitlerlikud võimumehed teadsid, et kõik nende vallutused Euroopas on ebakindlad niikaua, kui püsib võimas ja vaba Nõukogude Liit. Seepärast otsustasid nad kiire, ootamatu löögiga purustada Nõukogude Liidu, et tema tohutute loodusvarade abil luua endale materiaalne baas ülejäänud maailma vallutamiseks.

On selge, et fašistliku leeri jätkuvate sõjaliste ettevalmistuste tõttu Nõukogude Liidu vastu, Nõukogude valitsus pidi pühendama suurimat hoolt NSV Liidu läänepiiride julgeoleku kindlustamisele. Peab ka rõhutama, et meie piiride julgeoleku kindlustamine toimus pöörase Nõukogude Liidu vastase hässituse tingimustes, millest rōkkas kogu Lääne-Euroopa ja Ameerika kodanlik ajakirjandus. Moonutades täiesti Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel sõlmitud mittekallaletungi pakti mõtet ja sisu, Lääne kodanlik ajakirjandus kisendas, et Nõukogude Liit on sõlminud Saksamaaga sõjalise kokkuleppe, varustab Saksamaad sõjaliselt tähtsate toorainetega ja soodustab seega tema kallaletungi lääneriikide vastu. Saksamaa iseenesest olevat üsna ohutu. Inimkonna ja maailmarahu peavaenlaseks olevat Nõukogude Liit, kes on tarvis purustada. Nii asutigi Süüriasse ja Iraki koondama Inglise ja Prantsuse võimsaid motoriseeritud jõude - Weygand'i armee - , mis pidi siit 1940.a. kevadel

tungima Kaukaasiasse ja vallutama Bakuu. Teiseks kallaletungi baasiks Nõukogude Liidu vastu pidi olema Soome, kolmendaks Jaapan. "Inglise-Prantsuse valitsejate kallaletung NSV Liidu vastu arenes täie hooga ... Need härrased tahtsid sõja asemel hitlerliku Saksamaa vastu alustada sõda Nõukogude Liidu vastu." ⁹⁶⁾

Kuid Nõukogude valitsuse valvsuse ja aruka poliitika tagajärjel Nõukogude Liidu vaenlaste plaanid kukkusid läbi. Neil rahvaste ajaloo süngeil aastail, kui Euroopas üha jultunumalt vägivallatsesid fašistlikud türannid, kui lääneriikide diplomaatia laskis käiku kogu oma salakavaluse ja nurjatuse selleks, et agressoreid julgustada, et lasta neil laiendada oma sõjalist baasi ja sisse võtta positsioone sotsialismimaa ründamiseks, Nõukogude valitsuse stalinlik välispoliitika osutas suurimat visadust ja ettenägelikkust oma pingutustes fašismivastase rinde tugevdamisel. Kuna kõik katsed kollektiivse julgeoleku süsteemi loomiseks olid kõigi maade reaktionaaride süü läbi kokku varisenud, kerkis Nõukogude Liidu ette vastutusrikas ülesanne - võtta fašismivastase võitluse peamine raskus enda õlgadele. Selle ülesande Nõukogude valitsus julges meie kodumaa rahvastele asetada lootuses noore sotsialismimaa järjest kasvavale võimsusele ja kogu maailma vabastarmastavate rahvaste poolehoidule ning toetusele. Nõukogude valitsuse lähimaks konkreetseks ülesandeks neil aastail oli "idarinde" organiseerimine fašistliku agressiooni vastu.

Lääne-Ukraina ja Lääne-Valgevene siirdumisega Nõukogude Liidu koosseisu 1939.a. septembris meie läänepiir nihkus 200-300 ki-

96) Ajaloo võltsijad, lk. 62.

lomeetrit Moskvast kaugemale. Samal ajal Nõukogude valitsus alustas läbirääkimisi Balti riikidega ühise julgeoleku kindlustamiseks. Vallandunud imperialistliku sõja tingimustes ähvardas Baltimaid otsene hädaoht niihästi saksa fašistide kui ka inglise imperialistide poolt, kes kavatsesid muuta need maad kallaletungi platsdarmiks Nõukogude Liidu vastu.⁹⁷⁾

Kuigi Balti riikide reaktsioonilised, profašistlikud valitsused meeleldi oleksid keeldunud koostööst Nõukogude Liiduga ja ühinenud vastasleeriga, ei saanud nad seda momendil teha, sest niisugusel korral nad oleksid välja kutsunud rahvahulkade suure meelepaha, kes ei võinud sallida oma kodumaa tõukamist sõjalistesse avantüüridesse. Sellepärast olid Eesti, Läti ja Leedu valitsused sunnitud sõlmima Nõukogude Liiduga vastastikuse abistamise paktid, mis kirjutati alla septembris-oktoobris 1939.

Nimetatud lepingutega Nõukogude Liit võttis endale kohustuse anda Balti riikidele kõikvõimalikku sõjalist abi, kui neile tungib kallale mõni kolmas riik. Balti riigid omakorda kohustusid abistama Nõukogude Liitu juhul, kui kallaletungi temale üritatakse Baltimaade kaudu. Lepingud andsid NSV Liidule õiguse ehitada Eesti, Läti ja Leedu territooriumil, peamiselt läänerannikul, lennuväe ja sõjalaevastiku baase ning paigutada neisse hädavajaliku suurusega Nõukogude garnisonid. Lepinguosalistel kohustusid mitte osa võtma liitudest või koalitsioonidest, mis on suunatud ühe lepinguosalise vastu. Ühtlasi NSV Liit sõlmis Balti riikidega uued, avarad kaubanduslikud kokkulepped, mis imperialistliku sõja süt-

97) vt. "Eesti Bolševik" nr. 8, 1951, lk. 40.

timisega tekkinud majandusliku blokaadi olukorras olid Baltimaa-
de rahvastele esmajärgulise tähtsusega. Peab märkima, et NSV Liit
võttis endale tegelikult peamise raskuse Eesti, Läti ja Leedu jul-
geoleku kindlustamisel ja "idarinde" loomisel Baltikumi osas.

Sama aasta oktoobris Nõukogude valitsus alustas läbirääki-
misi ka Soomega vastastikuse abistamise pakti sõlmimiseks ja Nõu-
kogude-Soome piiri mõningaseks reguleerimiseks Leningradi kaitse
huvides. Ühtlasi NSV Liit soovis rentida Soomelt mõned väikesed
saared Soome lahes ja Hango sadama.

Läbirääkimiste käigus Nõukogude valitsus vähendas oma nõud-
lusi miinimumini: esialgse umbes 4000 km² suuruse territooriumi
asemel nõustus umbes 500 km²-ga, vastu aga pakkus 8000-10 000 km²;
Hango asemel, mida Soome kui oma talvesadamat ei tahtnud loovuta-
da, nõustus rentima väikese Lappohja sadamakoha. Soome valitsevad
ringkonnad aga, keda NSV Liidu vastu üles hässitasid niihästi sak-
sa fašistid kui ka inglise ja prantsuse imperialistid, ei nõustu-
nud ka kõige minimaalsemate Nõukogude valitsuse soovidega, samuti
keeldusid sõlmimast mittekallaletungi pakki, "näidates sellega, et
NSV Liidu julgeolek Soome poolt jääb kindlustamatuks. Sellega ja
muu sellise vaenuliku tegevusega ning provokatsioonidega Nõukogu-
de-Soome piiril alustas Soome sõda Nõukogude Liidu vastu."⁹⁸⁾

Siinkohal ei saa jätta märkimata Soome reaktsioonilise root-
si kodanluse ja mõisnike osa, kes hoidsid enda käes valitsevad po-
sitsioonid Soome riigis selle asutamisest alates.⁹⁹⁾ Nende härras-

98) Ajaloo võltsijad, lk. 59.

99) Soome sõjavägede ülemjuhataja marssal Mannerheim, kind-
ralid Ösch, Östermann, Veldén, Vallenius ja rida teisi
olid rootslased, presidendid Stålberg ja Relander roots-
lased, Svinhufvud "kadakas" jne.

te arvates baasi andmine NSV Liidule Soome edelarannikul oli ohtlik Rootsile. Las läheb sõjaks - arutlesid need härrad. Soome poole Albaania - nädalaga teda ei võideta. Siis aga tulevad appi Lääneriigid ja Saksamaa, vallandub üldine sõda NSV Liidu vastu. Lääne kodanlik ajakirjandus juba alustaski metsikut nõukogude vastast kampaaniat. Inglise-Prantsuse valitsejad aga, kes sõjapidamises hitlerliku Saksamaa vastu ilmutasid lausa imelikku mittemidaagi-tegemise taktikat, ruttasid Soomet varustama relvastusega ning tegema ettevalmistusi ekspeditsioonikorpusse saatmiseks Soome.

"Rahvasteliit, kes määris end Jaapani ja Saksa-Itaalia agressorite mahitamise ja ergutamisega, hääletas Inglise-Prantsuse peameeste käsul kuulekalt Nõukogude Liidu vastase resolutsiooni poolt, NSV Liidu demonstratiivselt Rahvasteliidust "välja heites"¹⁰⁰⁾.

Kuid Nõukogude Liidu vaenlaste plaanid nurjusid ka seekord. Punaarmee murdis Soome vastupanu enne kui inglise-prantsuse ekspeditsioonikorpus kohale jõudis. võitnud Soome NSV Liit ausameelse rahulepinguga kindlustas oma loodepiiride julgeoleku.

Oma kõnes NSV Liidu Ülemnõukogu istungjärgul 29. märtsil 1940 ütles välisasjade rahvakomissar sm. Molotov:

"... Nõukogude Liit, kes purustas Soome armee ja kellel oli täielik võimalus hõivata kogu Soome, ei teinud seda, ega nõudnud mingisugust kontributsiooni oma sõjakulude tasuks, nagu seda oleks teinud iga teine riik, vaid piiras oma soovid miinimumini...

Mingisuguseid teisi eesmärke peale Leningradi, Murmanski ja

100) Ajaloo võltsijad, lk. 60.

Murmanski raudtee julgeoleku kindlustamise me rahulepingus üles ei seadnud.¹⁰¹⁾"

Kuid poleks liigne vaadata Nõukogude-Soome sõda veel ühest huvitavast aspektist.

Saksa-Inglise-Prantsuse militaristidel, kes valmistasid ette kallaletungi Nõukogude Liidule, oli tarvis teostada niiselda "luuret". Nõukogude Liidu sõjalisest tugevusest ja Punaarmee võitlusvõimest neil polnud selget ettekujutust. Soome osutus neile sobivaks "katsejäneseks" nimetatud tegurite väljaselgitamiseks. Et Nõukogude-Soome sõda vältas üle kolme kuu, see asjaolu viis need härrad mõttele, et NSV Liidu võitlusvõime on erakordselt madal, et Nõukogude Liidul polegi tõelist armeed, vaid mingisugused "korratud hordid"¹⁰²⁾. Hitlerlikud kergatsid igatahes arvasid, et need saavad Nõukogude Liiduga hakkama omalgi jõul ja ruttasid

võistlejaid kõrvaldama, et poleks tarvis nendega saaki jagada. Eks halisenud ju hitlerlik äss Göring Suure Isamaasõja lõppjärgus, kui Punaarmee peksis fašiste Visla ja Doonau kallastel, et Nõukogude-Soome talvesõda olnud kõige alatum maskeraad, kus NSV Liit sihilikult teeselnud oma jõuetust, et sellega meelitada Saksamaad endale kallale tungima. Ega midagi ütelda - kuidas poliitika, nõnda loogika.

Nõukogude-Soome talvesõja "pikalevenimisel" olid sootuks teised põhjused.

Esiteks, püüdes suuremat verevalamist ära hoida, Nõukogude

101) Ajaloo võltsijad, lk. 59.

102) Vt. samas, lk. 62.

valitsus jätkas ka pärast sõja puhkemist katseid konflikti rahulikuks lahendamiseks: pöördumised soome rahva poole, O.Kuusineni demokraatliku valitsuse moodustamine, ettepanek suure osa Nõukogude Karjala ühendamiseks Soomega. Teiseks, erakordselt karmid pakased, mis tegid vajalikuks sõjategevuse piiramise, et võitlejate kannatusi vähendada. Sõja lõpptulemus teatavasti otsustati paari nädalaga võimsa "Mannerheimi liini" läbimurdmisega.

Töötava rahva ülestõus Eestis, Lätis ja Leedus 1940.a. juunis reaktsooniliste valitsuste vastu, kes ei tahtnud ausalt täita Nõukogude Liiduga sõlmitud lepinguid, nende riikide ümbersünd nõukogude vabariikideks ja astumine NSV Liidu koosseisu, lahendas lõplikult "idarinde" loomise küsimuse Baltikumi osas. Konflikti rahulik lahendamine Rumeeniaga 1940.a. juulis, mis andis Nõukogude Liidule tagasi Bessaraabia ja täiendavalt ukrainlastega asustatud Põhja-Bukoviina, pikendas "idarinde" kuni Musta mereni.

Nii valmis NSV Liidu esialgseist piiridest sadu kilomeetreid lääne pool uus kaitseliin oodatava fašistliku agressiooni vastu. NSV Liidu valitsus tegi seda, mis oli absoluutselt vajalik fašismivastase rinde tugevdamiseks.

"Inglise-Prantsuse juhtivad ringkonnad, kes jätkasid NSV Liidu sõimamist "agressoriks" "idarinde" loomise pärast, ei andnud endale nähtavasti aru selles, et "idarinde" ilmumine tähendas põhjalikku murrangut arenevas sõjas hitlerliku türannia vastu, demokraatia võidu kasuks."¹⁰³⁾

103) Ajaloo võltsijad, lk. 63.

Vastupidi, "idarine" mitteloomine Nõukogude Liidu poolt oleks andnud hitlerlikele vägedele suure edumaa, soodustanud nende sügavamat sissetungi Nõukogude Liitu, viinud võibolla koguni Moskva ja Leningradi ajutise vallutamiseni Saksa ja ta liitlaste vägede poolt. See oleks "sundinud NSV Liitu asuma pikaajalisele kaitsele, mis oleks võimaldanud sakslastel vabastada idas 50 diviisi maandamiseks Inglise saartel ja Saksa-Itaalia rinde tugevdamiseks Egiptuse rajoonis. On täiesti tõenäoline, et Inglise valitsusel oleks tulnud evakueeruda Kanadasse, Egiptus ja Suessi kanal aga oleksid sattunud Hitleri võimu alla.¹⁰⁴⁾ Kuid Saksa-Itaalia edu Euroopas ja Lähis-Idas oleks omakorda soodustanud Jaapani agressiooni Hiinas ja Kagu-Aasias. On selge, et sündmuste selline areng oleks venitanud fašistliku bloki vastu peetavat sõda pikemaks vähemalt paari aasta võrra, mis oleks nõudnud kõigilt Euroopa rahvailt, sealhulgas ka inglise ja prantsuse rahvalt veelgi suuremaid ohvreid.

Ajaloo käik tõestas hiilgavalt, et Nõukogude valitsuse ettenägelik poliitika toimus kõigi Euroopa vabadustarmastavate rahvaste huvides, et see tugevdas suurel määral eeldusi fašistlike rünnakjõudude väljakurnamiseks ja nende täielikuks purustamiseks Nõukogude Liidu Suures Isamaasõjas.

104) Ajaloo võltsija, lk. 65.

5. NÕUKOGUDE LIIDU SUUR ISAMAASÕDA
KUI VÕITLUS RAHVASTE VABASTAMISE EEST FAŠISMI IKKEST

SÕJAJÄRGSE RAHULIKU KOOSTÖÖ ALUSTE RAJAMINE
(1941 - 1945)

Fašistliku Saksamaa kallaletung Nõukogude Liidule, mis oli ette valmistatud kõigi imperialistlike suurriikide aastaid kestnud "viljaka koostööga," vallandus ennekuulmatu jõhkruusega 1941.a. 22. juuni varahommikul. Saksa tankid ja kahurid sõitsid ümber Nõukogude Liidu piiritulbad ja avasid tule meie rahulikele asulaile. Haakristlennukite parved ründasid nõukogude linnu. Ennast liialt vaevamata sõjaliste objektide otsimisega nad hakkasid purustama elamuid, haiglaid, koole, tapma rahulikke nõukogude inimesi. Reetlikult murdes mittekallaletungi pakti hitlerlikud bandiidid päästsid valla röövsõja rahuarmastava sotsialismimaa vastu. Samal päeval alustasid sõjategevust ka Saksamaa vasallid.

Meie kodumaa rahvaste kohale kerkis hädaoht, millest suuremat nad polnud üle elanud pärast mongolite sissetungi XIII sajandil. Kas vabadus või orjus, elu või surm - selles seisis nüüd küsimus. Hitlerliku kindralstaabi "välksõja" plaan ähvardas lahendada selle küsimuse paari kuuga Nõukogude Liidu rahvaste orjastamise ja hävitamise kasuks.

Suur Isamaasõda algas vaenlasele soodsais, aga Nõukogude Lii-

dule ebasoodsais tingimustes. Agressori kasutuses oli rida tähtsaid eeliseid, mis võimaldasid tal arendada sõja esimestel kuudel pealetungi, vallutada rida meie maa linnu ja oblasteid. Oma võitudega vaenlane lootis murda nõukogude inimeste julguse, viia nende võitlusmoraali kokkuvarisemisele.

Kuid NSV Liidu rahvaste suure juhi seltsimees Stalini geeniusepilk oskas kohe õieti hinnata tekkinud olukorda ja näha ette sündmuste arengu tulevikuperspektiive. Sügava dialektilise analüüsiga avastas seltsimees Stalin juba võitluste algul NSV Liidule pealesunnitud sõja seadusepärasuse, mis määras ette kindlaks sõja käigu ja lõpptulemuse. Arvestanud ja kaalunud hoolikalt kõiki tegureid, nii ajutisi, kui ka püsivaid, nii neid, mis töötasid vaenlase, kui ka neid, mis töötasid Nõukogude Liidu kasuks, seltsimees Stalin jõudis sügavalt teaduslikule lõppjärelدusele, et vaenlane purustatakse, et meie peame võitma.

Seltsimees Stalin näitas, et Punaarmee ja Nõukogude rahvaste võitlus fašistlike röövvalutajate vastu oli ülimal määral õiglase sõda, mille ülesandeks oli mitte ükski Nõukogude Liitu ähvardava hädaohu likvideerimine, vaid ka kõigi Euroopa rahvaste vabastamine fašistlikust orjusest. Selles vabadussõjas Nõukogude rahvas ei jää ükski. "Meie võitlus oma isamaa vabaduse eest liitub Euroopa ja Ameerika rahvaste võitlusega nende iseseisvuse ja demokraatlike vabaduste eest. See kujuneb rahvaste ühiseks rindeks, kes kaitsevad oma vabadust orjastamise ja orjastamisohu vastu Hitleri fašistlike armee poolt."¹⁰⁵⁾

105) Stalin, N.L. Suurest Isamaasõjast, lk. 16.

Armastatud juhi kõne kinnitas nõukogude inimeste usku võidusse, innustas neid massilisteks kangelastegudeks võitluses oma sotsialistliku isamaa au, vabaduse ja sõltumatuse eest. Seltsimees Stalini 3. juuli raadiokõnega sõda lakkas olemast nõukogude inimestele kohutavaks tundmatuks ja meie vägede ajutine taandumine muutus vajalikuks osaks suure võidu organiseerimise stalinlikus plaanis. Seltsimees Stalini julgustavad sõnad valgustasid eredalt Nõukogude Liidu ja teiste rahvaste vabadusvõitluse teed kuni lõpliku võiduni.

Seltsimees Stalini ennustus maailma vabadustarmastavate rahvaste liidu kujunemisest fašistlike röövvalutajate vastu täitus hiilgavalt. Oli ju see liit ette valmistatud Nõukogude valitsuse järjekindla rahupoliitikaga kahe maailmasõja vaheajal. Kuidas ka USA ja Inglise valitsevad reaktsioonilised ringkonnad soovisidki Nõukogude Liidu purustamist, "inglise ja ameerika rahva rõhuv enamik oli häälestatud NSV Liidu kasuks, nõudes ühinemist Nõukogude Liiduga edukaks võitluseks hitlerliku Saksamaa vastu." ¹⁰⁶⁾

Selle tagajärjel ei õnnestunudki Saksa valitsusel Inglismaad ja Ameerika Ühendriike kaasa tõmmata sõtta Nõukogude Liidu vastu, vaid selleasemel toimus just Inglismaa ja USA lähenemine Nõukogude Liidule. Juba 12. juulil 1941.a. kirjutasid NSV Liidu ja Suurbritannia valitsus alla kokkuleppele ühiseks tegevuseks sõjas Saksa-
¹⁰⁷⁾ maa vastu. 29. septembrist kuni 1. oktoobrini 1941 toimus Moskas NSV Liidu, Suurbritannia ja USA esindajate konverents, mispuhul

106) Ajaloo võltsijad, lk. 68.

107) vt. N.L. välispoliitika, lk. 94.

avaldatud kommuniquees teatati:

"Konverents, mille tööst võttis aktiivselt osa seltsimees Stalin, viis oma töö edukalt lõpule, võttis vastu tähtsad otsused vastavalt temale seatud eesmärkidele ja demonstreeris kolme suurriigi täielikku üksmeelt ning tiheda koostöö olemasolu nende ühistes jõupingutustes võidu saavutamiseks kõigi vabadustarmastavate rahvaste surmavaenlase üle." (108)

1. jaanuaril 1942 kirjutati Washingtonis alla 26 riigi deklaratsioonile, milles asjaosalised valitsused kinnitasid oma tahtet ühendada kõik oma jõud fašistliku bloki purustamiseks, rahvaste vabaduse ja iseseisvuse kaitsemiseks, inimõiguste ning õigluse säilitamiseks kogu maailmas. (109) Sõltumata kapitalistlike riikide valitsuste soovidest, see deklaratsioon väljendas kõigi vabadustarmastavate rahvaste tahtet. Peale avaliku arvamise mõjutas USA ja Inglise valitsuse käitumist ka Saksamaa jõudude üle- ja Nõukogude Liidu võimsuse alahindamine. Uimastatud fašistlikust propagandast kartsid USA ja Inglise valitsevad ringkonnad, et Saksamaa tööpoolest vallutab Nõukogude Liidu ning rajab seega aluse oma maailmavalitsemisele, millele teatavasti pretendeerivad anglo-ameerika imperialistid ise. Vastuolud imperialistlike suurriikide eneste vahel loomulikult pidid tulema ja tulidki kasuks Nõukogude Liidule ja sotsialismileerile üldse. USA ja Inglismaa reaktsiooniliste ringkondade tõelisi seisukohti Saksamaa kallaletungi puhul Nõukogude Liidule väljendas kõige jõhkrama avameelsusega tolleaegne

108) vt. N.L. välispoliitika, lk. 130.

109) Samas, lk. 144.

USA senati väljapaistev liige, nüüdne president Harry Truman, kes ütles:

"Kui me näeme, et võidab Saksamaa, siis tuleb meil aidata Venemaad, kui aga hakkab võitma Venemaa, siis tuleb meil aidata Saksamaad, ja seega - tapku nad võimalikult rohkem."¹¹⁰⁾

Et see palvevennalik "vaga" soov Nõukogude Liidu lagedakstapmisest ei täitunud, vaid et Nõukogude Liit väljus sõjast võimsamana kui ta oli sellesse astumisel, see asjaolu valmistaski anglo-ameerika reaksionääridele tohutu pettumuse.

Kui sõjaeelisel perioodil Nõukogude Liidu vaenlased seletasid tema rahupoliitikat sotsialistliku riigi nõrkusega, siis tõestas Nõukogude Liit Suures Isamaasõjas, et ta mitte ainult ei armasta rahu, vaid suudab ka võidelda rahu eest, purustada hambuni relvastatud agressoreid. Nõukogude Liit, mis hitlerlaste arvates oli ainult "geograafiline mõiste,"¹¹¹⁾ territoorium ilma mingi tõsiseltvõetava riikliku korralduseta, millel pidid elutsema mingid pururumalad ilma tõsiselt võetava tsivilisatsiooni ja kultuurita inimjõugud, osutus selliseks võimsaks kantsiks, mille vastu purunes kogu fašistliku bloki hiiglaslik sõjamasin, osutus maaks, kus ta paljumiljonilised röövhordid leidsid jäljetu haua. Suures Isamaasõjas võitis Nõukogude riigi majanduslik, poliitiline ja moraalne tugevus, võitis tulisest patriotismist innustatud Nõukogude rahvas ja tema Punaarmee, võitis NSV Liidu rahvaste stalinlik sõprus ja vennalik koostöö, võitis kõigi nende jõudude kasvataja, organi-

110) Ajaloo võltsijad, lk. 67.

111) vt. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 458.

seerija ja juhtija - bolševike partei ja seltsimees Stalin. Ja lõpuks - NSV Liidu rahvaste hiilgav võit oli ka sotsialistliku internatsionalismi ideoloogia võit inimvihkava fašistliku ideoloogia üle.

"Sõja kestel," ütles seltsimees Stalin, "on hitlerlased lüüa saanud mitte ainult sõjaliselt, vaid ka moraalselt ja poliitiliselt. Kõigi rasside ja rahvuste üheõigusluse ideoloogia, rahvaste sõpruse ideoloogia, mis on juurdunud meie maal, on saavutanud täieliku võidu hitlerlaste elajaliku natsionalismi ja rassivaenu ideoloogia üle."¹¹²⁾

Kogu II Maaailmasõja käik tõestas, et sõjajärgsel perioodil teostatud NSV Liidu välispoliitika, mille peamiseks sisuks oli kõigi rahvaste vennaliku koostöö õhutamine ja organiseerimine, oli ainuõige, rahvaste elulistele vajadustele vastav poliitika, et seda sama poliitikat tuleb veelgi intensiivsemalt jätkata pärast sõda.

"Võita sõda Saksamaa vastu," ütles seltsimees Stalin oma kõnes Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 27. aastapäeva puhul, "tähendab teostada suur ajalooline ülesanne. Ent sõja võitmine ei tähenda veel rahvastele püsiva rahu ja kindla julgeoleku tagamist tulevikus. Ülesanne ei piirdu sellega, et sõda võita, vaid seisab ka selles, et teha võimatuks uue agressiooni ja uue sõja tekkimine, kui mitte jäädavalt, siis vähemalt kestvaks ajavahemikuks."¹¹³⁾

112) Stalin, N.L. Suurest Isamaasõjast, lk. 120.

113) Stalin, N.L. Suurest Isamaasõjast, lk. 133.

Seltsimees Stalin näitas, et ka tulevikus on sõdade puhkemise oht väga tõsine, kui juba praegu välja ei töötata eriabinõusid, mis suudaksid agressiooni ära hoida.

"Selleks, peale agressiivsete rahvaste täieliku desarmeerimise, on olemas üksainus abinõu: luua eriline rahu kaitsmise ja julgeoleku kindlustamise organisatsioon rahuarmastavate rahvaste esindajaist, anda selle organisatsiooni juhtiva organi käsutusse minimaalselt tarvilik hulk relvastatud jõude, mida läheks vaja agressiooni ärahoidmiseks ja kohustada seda organisatsiooni tarviduse korral viivitamata kasutama neid relvastatud jõude agressiooni ärahoidmiseks või likvideerimiseks ning agressiooni süüdlaste karistamiseks." 114)

Seltsimees Stalin rõhutas, et uus organisatsioon ei tohi sarnaneda kurva mälestuse jätnud Rahvasteliiduga, "kellel ei olnud ei õigusi ega abinõusid agressiooni ärahoidmiseks."

"Kas võib arvestada seda, et selle rahvusvahelise organisatsiooni tegevus kujuneb küllalt mõjuvaks?" küsib seltsimees Stalin, ja vastab: "See saab olema küllalt mõjuv, kui suurriigid, kes oma õlgadel on kandnud hitlerliku Saksamaa vastu peetava sõja pearaskust, tegutsevad ka edaspidi üksmeelsuse ja kokkuleppe vaimus. See aga ei kujune mõjuvaks, kui seda tarvilikku tingimust rikutakse." 115)

Sellega oli antud stalinlik kavand sõjajärgse rahvusvahelise koostöö jaoks ja ühtlasi hoiatused väärsammude eest.

Suure Isamaasõja aastail leidsid aset NSV Liidu, USA ja Ing-

114) Stalin, N.L. Suurest Isamaasõjast, lk. 134 jj.

115) Samas, lk. 135.

lismaa riigijuhtide kohtumised, kus sõlmiti tähtsaid kokkuleppeid ühise võitluse eesmärkide, sõjategevuse koordineerimise ja sõjajärgse rahuliku reguleerimise kohta.

28. novembrist kuni 1. detsembrini 1943 toimus Iraani pealinnas Teheranis kolme liitlasriigi juhi - NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu esimehe seltsimees J.V. Stalini, Ameerika Ühendriikide presidendi F.D.Roosevelti ja Suurbritannia peaministri W.Churchilli konverents, mille puhul avaldatud deklaratsioonis öeldi:

"Meie väljendame oma kindlat otsustavust selles, et meie maad töötavad ühiselt nii sõja ajal kui ka järgneval rahu ajal."

Kinnitades täieliku kokkuleppe saavutamist sõjaliste operatsioonide teostamise suhtes märgiti deklaratsioonis, et "vastastikune mõistmine, mida me siin saavutasime, tagab meie võidu."

"Mis puutub rahuajasse," öeldi deklaratsioonis, "siis oleme veendunud, et meie vahel olemasolev üksmeel tagab kindla rahu. Me tunnustame täielikult kõrget vastutust, mis lasub meil ja kõigil Ühinenud Rahvastel sellise rahu loomise eest, mis saab maailma rahvaste valdava massi heakskiidu osaliseks ja mis kõrvaldab sõja viltsused ning koledused paljudeks põlvedeks."¹¹⁶⁾

1945.a. veebruari algul, kui fašistlik Saksamaa oli Punaarmee hoopide all juba täielikult kokku varisemas, toimus kolme liitlasriigi juhtide Krimmi konverents Jaltas, kus lepiti kokku sõja lõpetamise, Saksamaa okupeerimise ning tema üle kontrolli teostamise ning reas teistes küsimustes. Rahu ja julgeoleku kindlustamiseks otsustati luua lähemal ajal rahvusvaheline organisatsioon. Deklarat-

116) N. L. välispoliitika, lk. 329.

siooni lõppartikkel "Ühtsus rahu organiseerimises nagu sõjapidamiseski" kõlab järgniselt:

"Meie nõupidamine Krimmis kinnitas uuesti meie ühist otsustavust säilitada ja tugevdada eelseisval rahuajajärgul seda eesmärki-
de ja tegevuse ühtsust, mis tegi praeguses sõjas võidu ühinenud rahvastele võimalikuks ja kaheldamatuks. Me usume, et see on meie valitsuste pühaks kohuseks oma rahvaste ja samuti maailma rahvaste ees.

Ainult kestva ja kasvava koostöö ja vastastikuse mõistmise juures meie kolme riigi vahel ja kõigi vabadustarmastavate rahvaste vahel saab realiseerida inimsoo kõrgeimat püüdu, milleks on kindel ja kestav rahu, mis peab, nagu üteldakse "Atlandi chartas", "kindlustama sellise olukorra, mille juures kõik inimesed kõigis maades võiksid elada kogu oma elu, tundmata hirmu ja puudust."

võit selles sõjas ja kavatsetud rahvusvahelise organisatsiooni moodustamine annavad kõige suurema võimaluse kogu inimsoo ajaloos sellise rahu tähtsaimate tingimuste loomiseks lähemal aastail.¹¹⁷⁾

Pole raske näha, et Teherani ja Krimmi konverentsi otsused on stalinliku välispoliitika inspireeritud ja väljendavad selle õilsaid põhimõtteid, kuna liitlasriikide - USA ja Inglismaa valitsevad ringkonnad olid sunnitud nendega nõustuma ainult selle sügava sümpaatia tõttu, mida kõik vabadustarmastavad rahvad tundsid Nõukogude Liidu suhtes. Neis otsustes väljendub Nõukogude Liidu juhtiv osa mitte üksi fašismivastases võitluses, vaid ka rahvusvahelises poliitikas II Maailmasõja aastail. Lääneriikide valitsused

117) "Eesti Bolševik" nr. 3, 1945, lk. 119.

jätsid aga juba siis endale vabad käed nende otsuste saboreerimiseks pärast sõda.

2. mail 1945.a. Punaarmee püstitas oma võidulipud Berliinis. 8. mail fašistlik Saksamaa kapituleerus tingimusteta. Nõukogude Liit pühitse võitu, kuigi ta ei kavatsenud Saksamaad tükeldada ega hävitada, nagu märkis seltsimees Stalin oma läkituses rahvale. Oli tarvis korraldada võidetud Saksamaa küsimus. 118)

Selleks otstarbeks toimus 17. juulist kuni 2. augustini 1945 kolme riigijuhi Potsdami konverents, kus sama aasta aprillis surnud president Roosevelti asendas Truman, ja Churchilli, olenevalt Inglise parlamendi valimiste tulemustest, kongressi teisel poolel peaminister Atlee.

Konverentsil lepidi kokku selles, et tuleb teostada Saksamaa täielik desarmeerimine ja demilitariseerimine, et tuleb likvideerida Saksa sõjatööstus ja ära hoida selle taastamine ka tulevikus. "Saksa militarism ja natsism," öeldi konverentsi otsuses, "juuritakse välja ja liitlased, leppides üksteisega kokku, võtavad nüüd ja tulevikus tarvitusele ka teisi abinõusid, mis on vajalikud selleks, et Saksamaa kunagi enam ei ähvardaks oma naabreid või rahu säilitamist kogu maailmas." 119)

Natsistlik partei ja kõik tema allorganisatsioonid otsustati likvideerida ning sõjaroimareid karistada. Ühtlasi kohustusid kolm suurriiki kõigiti kaasa aitama Saksamaa kiireimaks demokratiseerimiseks, et saksa rahvas võiks tagasi pöörduda rahuarmastavate rahvaste perre võrdõigusliku liik-

118) J.V.Stalin, N.L. Suurest Isamaasõjast, lk. 156.

119) "Eesti Bolševik" nr. 13/14, 1945, lk. 569.

mena.

Potsdami konverentsil otsustati asutada viie suurriigi (NSV Liidu, Ühendatud Kuningriigi, USA, Prantsuse ja Hiina) välisministrite Nõukogu "vajaliku ettevalmistava töö jätkamiseks rahuliku reguleerimise alal ja teiste küsimuste arutamiseks."¹²⁰⁾ Nõukogu viivitamatu ja tähtsa ülesandena pandi temale rahulepingute koostamine Itaalia, Rumeenia, Bulgaaria, Ungari ja Soome jaoks. Pärast rahulepingute sõlmimist nimetatud riikidega lubasid kolm valitsust toetada nende vastuvõtmist Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni.¹²¹⁾

Potsdami konverentsi ajal polnud II Maailmasõda veel lõppenud. Imperialistlik Jaapan Kaug-Idas keeldus relvi maha panemast. USA ja Inglise reaktioonilised valitsevad ringkonnad, kellele Nõukogude Liidu hiilgavad võidud Euroopas valmistasid tohutu pettumuse, soovisid tõsiselt ta sõttaastumist Jaapani vastu, lootes, et sõda Kaug-Idas peaks kujunema Nõukogude Liidule pikalevenivaks ja väsitavaks ning peaks viima tema poliitilise mõju otsustavale nõrgenemisele Euroopas.

Nõukogude valitsus, arvestamata oma "liitlaste" selliste "hea-tahtlike" soovidega, tahtes ainult kiirendada II Maailmasõja lõppu, alustas 9. augustil 1945, pärast eelmisel päeval toimunud sõjakuu-lutust, sõda Jaapaniga. Imperialistlik Jaapan, kes oli ligi neli aastat edukalt sõdinud USA, Inglismaa ja Hollandiga, varises kolme nädala jooksul kokku meie Kaug-Ida Punaarmee hoopide all. 2. septembril Jaapan kapituleerus tingimusteta ja pani relvad maha.

120) "Eesti Bolševik" nr. 13/14, 1945, lk. 566.

121) Vt. samas, lk. 577.

Imperialistliku Jaapani kokkuvarisemise otseseks tulemuseks oli ta okupatsiooni likvideerimine Hiinas ja Koreas. See sai aluseks hiina rahva vabadusvõitluse viimasele võidukale etapile, mis lõppes tema täieliku vabanemisega sisemise reaktsiooni ja välismaise imperialismi ikkest. Jaapani kapitulatsiooni tulemuseks oli ka Nõukogude Kaug-Ida blokaadi lõpp, sest Lõuna-Sahhalin ja Kuriiid said nüüd NSV Liidule tagasi. "Nüüdsest peale võime pidada oma isamaad vabastatuks saksa kallaletungi ohust läänes ja jaapani kallaletungi ohust idas", ütles seltsimees Stalin oma läkituses rahvale. "Kogu maailma rahvastele on saabunud kauaoodatud rahu." 122)

Nõukogude Liidu rahvaste maailma-ajalooliste võitude tulemuseks läänes ja idas oli inimsöö vabastamine imperialismi kõige süngemate jõudude rõhumisest. Kogu paljukannatanud inimkond lootis, et nüüdsest peale rahvusvaheline poliitika rajatakse täiesti uutele alustele, et toore vägivalla ja relvajõu asemel pääsevad valitsema terve inimhõistus ja humaansuse printsiibid, et nüüd on saabunud kõigile rahvastele tõeline demokraatia, tõeline vabadus. Euroopa ja Aasia rahvad, kes võlgnesid tänu oma vabanemise eest otseselt NSV Liidu võidukaile armeedele, asetasiid oma lootused Nõukogude Liidule kui rahu- ja demokraatiajõudude peamisele kantsile. Nõukogude Liidule suunasid oma pilgud ka paljumiljonilised rõhutatud rahvahulgad kolooniates ja kõigis kapitalistlikes maades. Need maailma rahvaste soovid ja lootused asetasiid Nõuko-

122) Stalin, N.L. Suur Isamaasõda, lk. 167.

gude Liidule vastutusrikka ülesande otsustavalt kaasa töötada sõjajärgse rahurežiimi loomisel püsiva rahu ja julgeoleku kindlustamiseks.

Rahvusvahelise elu suunavaks ja korraldavaks organiks pärast sõda pidi saama Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, mille põhialused kujunesid välja fašismivastase võitluse käigus. Need rajati vabadustarmastavate rahvaste võitlusliiduga ja rea tähtsate rahvusvaheliste kokkulepetega kolme suure liitlasriigi - NSV Liidu, Ameerika Ühendriikide ja Suurbritannia vahel.

Uue rahvusvahelise rahu ja julgeoleku kindlustamise organisatsiooni sünnimaaks tuleb pidada Nõukogude Liitu. Juba Nõukogude ja Poola valitsuse ühises deklaratsioonis 4. detsembrist 1941 märgitakse, et "püsiva ja õiglase rahu kindlustamist võib saavutada ainult rahvusvaheliste suhete uuel viisil korraldamisega demokraatlike maade kindlaks liiduks ühinemise alusel."¹²³⁾ Lääneriikide "Atlandi charta" 14. augustist 1941 seesugusest rahvusvahelisest rahukindlustamise organisatsioonist teatavasti midagi ei kõnele.¹²⁴⁾ Washingtoni deklaratsioon 1. jaanuarist 1942 fikseeris ainult Ühinenud Rahvaste kohustused käimasolevas sõjas.¹²⁵⁾

ÜRO põhialused rajati tegelikult kolme suurriigi välisministrite Moskva konverentsil 19.-30. oktoobril 1943, mille tööd juhatas sm. Molotov.¹²⁶⁾ 30. oktoobril avaldati kolme riigi

123) Materjalid ÜRO ajaloost, lk. 17.

124) Vt. samas, lk. 11 jj-d.

125) Vt. samas, lk. 9 jj-d.

126) Vt. samas, lk. 14 jj-d.

"Deklaratsioon üldise julgeoleku küsimuses", millega kutsuti ühinema ka Hiina Vabariik. Deklaratsioon väljendas liitlaste otsustavust viia sõda võiduka lõpuni ja sundida agressorid tingimusteta kapituleeruma.

Eriti aga rõhutati Moskva deklaratsioonis sõjajärgse koostöö vajadust. Allakirjutanud valitsused kohustusid võimalikult kiiresti looma uue rahvusvahelise organisatsiooni üldise rahu ja julgeoleku kindlustamiseks. Neli suurriiki kohustusid konsulteerima omavahel, aga tarbekorral ka teiste ühinenud rahvastega kõigis rahu ja julgeolekut puudutavais küsimustes, samuti relvastuse üldise reguleerimise küsimustes pärast sõda, kohustusid ilma omavahel konsulteerimata pärast sõja lõppu mitte pidama oma relvastatud jõude võõraste riikide territooriumil. Moskva deklaratsiooni suur ajalooline tähtsus seisab ka selles, et sellega pandi peamine vastutus üldise julgeoleku eest juhtivatele suurriikidele.

Moskva konverentsi otsused leidsid veelgi autoriteetsema kinnituse kolme suurriigi juhi Teherani deklaratsioonis,¹²⁷⁾ mis oli oma olemuselt vandetöötuseks maailma rahvaste ees, viia nad jäädavalt välja sõjakoledustest.

ÜRO põhikirja peamised teesid valmistati ette kolme suurriigi esindajate konverentsil Dumbarton Oaksis.¹²⁸⁾ augustis-septembris 1944. Siin lepiti kokku, et loodava organisatsiooni ülesanded ei tohi piirduda ainult julgeoleku kindlustamisega, vaid peavad haa-

127) Vt. käesolev töö, lk. 81.

128) Üks Washingtoni linnaosa.

129) Diplomaatiline leksikon, I k., lk. 613. Vrd. Materjalid ÜRO ajaloost, lk. 36 jj.

rama ka "rahvusvahelist koostööd rahvusvaheliste majanduslike, sotsiaalsete ja humanitaarsete probleemide lahendamisel."¹²⁹⁾

Kuid Dumbarton Oaksis ei saavutatud kokkulepet hääletamisprotseduuris suhtes uues rahukindlustamise organis - Julgeoleku Nõukogus.

ÜRO asutatav konverents toimus San Franciscos 25.aprillist kuni 26.juunini 1945. Siin ilmnis veelgi rohkem lahkarvamusi reas küsimustes NSV Liidu ja kapitalistliku leeri delegatsioonide vahel, nii et reaktsiooniline ajakirjandus hakkas juba kisama konverentsi ebaõnnestumisest. Kuid rahvaste valvsus ja NSV Liidu kõrge autoriteet ajasid nurja need reaktsionääride lootused.

Nõukogude delegatsioon eesotsas sm. Molotoviga tegi oma parima selleks, et tekkinud raskusi ületada ja rajada Ühinenud Rahvaste Organisatsioon rahvusvahelise koostöö eesrindlikele printsiipidele. Nõukogude delegatsiooni teeneks on ÜRO põhikirja põhiliselt demokraatlik formuleering, samuti viie suurriigi ühehälsuse nõue Julgeoleku Nõukogus kõigi tähtsamate küsimuste otsustamisel. Kaks kuud kestnud pingerikka töö tulemusel valmis ÜRO põhikiri, mis ühel häälel vastu võeti ja alla kirjutati 50 konverentsist osa võtnud riigi poolt.

Põhikirja I peatükis, mis määrab kindlaks ÜRO eesmärgid ja põhimõtted, märgiti Nõukogude delegatsiooni nõudel, et rahvusvaheliste tülide lahendamine peab toimuma "vastavalt õigluse ja rahvusvahelise õiguse põhimõtetele," et sõbralikke suhteid rahvaste vahel tuleb arvestada "rahvaste üheõiguslikkuse ja enesemääramise põhimõtte austamise alusel." Samuti kuulutati organisatsiooni ülesandeks edendada lugupidamist inimese õiguste ja põhivabaduste vastu, "vahet

tegemata rassi, soo, keele ja usundi järgi."¹³⁰⁾

Põhikirja 2. artiklis märgitakse:

"Organisatsioon on rajatud kõigi tema liikmete suveräänse võrdsuse põhimõttele.

Kõik Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni liikmed lahendavad oma rahvusvahelised tülid rahulike vahenditega nõnda, et rahvusvaheline rahu ja julgeolek ning õiglus ei oleks ohustatud.

Kõik Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni liikmed hoiduvad oma rahvusvahelistes suhetes jõuga ähvardamisest või selle tarvitamisest iga riigi territoriaalse puutumatusse või poliitilise sõltumatusse vastu kui ka mõnel teisel viisil, mis ei ole kooskõlas Ühinenud Rahvaste eesmärkidega."¹³¹⁾

Peamise vastutuse rahvusvahelise rahu ja julgeoleku eest põhikiri paneb Julgeoleku Nõukogule, mis koosneb 5 alalisest ja 6 valitavast liikmest. Julgeoleku Nõukogu alatisteks liikmeteks on Hiina Vabariik,¹³²⁾ Prantsusmaa, NSV Liit, Suurbritannia ja Ameerika Ühendriigid.¹³³⁾ Peamine võitlus San Francisco konverentsil käis küsimuse ümber, kuidas peab toimuma otsuste vastuvõtmine Julgeoleku Nõukogus. NSV Liidu delegatsioon kaitses vankumatult viie suurriigi ühehäälisuse nõuet kõigi tähtsamate küsimuste otsustamisel. Rida kapitalistlike maade delegatsioon võitles kangekaelselt suurriikide ühehäälisuse nõude vastu. Kuna pole mõeldav rahu ja julgeoleku kindlustamine maailmas vähegi kestvamaks ajaks, ilma suurriikide

130) Vt. ÜRO põhikirj, lk.12. Vrd. Diplomaatiline leksikon, II k., lk. 588, Vrd.Materjalid ÜRO ajaloost, lk.106 jj-d.

131) ÜRO põhikirj, lk.12 jj. Vrd.Materjalid ÜRO ajaloost, lk. 107 jj.

132) Alates 1949.a.oktoobrist peaks selleks olema Hiina Rahva-vabariik.

133) Vt. ÜRO põhikirj, lk. 19.

üksmeelse koostööta, see küsimus omandas ÜRO kogu tulevase tegevuse seisukohast otse määrava tähtsuse. Polnud kahtlust, et suurriikide ühehäälsuse põhimõtte vastaste selja taga luuras rahvusvaheline reaktsioon, kes püüdis suurriikide koostööd nurja ajada, organisserida kapitalistlike riikide ühisrinnet Nõukogude Liidu vastu.

Kuid aeg rahvusvahelise reaktsiooni mahhinatsioonide õnnestumiseks polnud soodus. II Maailmasõda polnud isegi veel lõppenud. Maailma rahvad nõudsid otsustavalt suurriikide koostööd uute sõdade ärahooldmiseks. Nõukogude Liidu autoriteet pärast fašistliku bloki purustamist oli kõrgem kui kunagi varem. Maailma vabadustarmastavate rahvaste toetusel Nõukogude diplomaatia saavutas täieliku võidu ja ÜRO põhikirja 27. artiklis fikseeriti:

"Julgeoleku Nõukogu otsused protseduuri küsimustes loetakse vastuvõetuks, kui nende poolt on hääletanud nõukogu seitse liiget.

Julgeoleku Nõukogu otsused kõigis teistes küsimustes loetakse vastuvõetuks, kui nende poolt on hääletanud nõukogu seitse liiget, kaasa arvatud nõukogu kõigi alatiste liikmete ühtelangevad hääled.¹³⁴⁾

Sellega pandi viiele suurriigile, kes moodustavad peamise reaalse jõu tänapäeva maailma poliitilises elus, austav kohustus tegutseda üksmeelselt kõigi rahvusvaheliste probleemide lahendamisel. Vastupidi, sellest kohustusest loobumine viiks ÜRO jõuetuks muutmisele, tema mandumisele rahvusvahelise reaktsiooni poliitiliste intriigide tallermaaks, nagu see hiljem ongi tegelikult toimunud anglo-ameerika imperialistide süü läbi.

Nõukogude Liit täitis auga vastutusrikka kohustuse maailma

134) ÜRO põhikiri, lk. 20 jj. Vrd. Materjalid ÜRO ajaloo, lk. 177 jj-d.

rahvaste ees uue rahu ja julgeoleku kindlustamise organisatsiooni loomisel, millele olid antud kõik võimalused nende kõrgete eesmärkide saavutamiseks. Kuid Nõukogude riigijuhid ei hinnanud ka üle ÜRO tähtsust juba tema loomisel. Oma vastuses Associated Pressi kirja-
saatja Guilmore'i küsimusele ütles sm. Stalin:

"Ma omistan Ühinenud Rahvaste Organisatsioonile suurt tähtsust, sest et ta on rahu ja rahvusvahelise julgeoleku säilitamise tõsi-
seks instrumendiks. Selle rahvusvahelise organisatsiooni jõud seis-
neb selles, et ta baseerub riikide üheõigusluse põhimõttel, mitte
aga ühtede riikide teiste üle valitsemise põhimõttel. Kui Ühinenud
Rahvaste Organisatsioonil läheb korda ka edaspidi säilitada üheõi-
gusluse põhimõtet, etendab ta kahtlemata suurt positiivset osa ül-
dise rahu ja julgeoleku kindlustamisel."¹³⁵⁾

Sm. Molotov oma kõnes ÜRO Peaassamblee plenaaristungil 29.ok-
toobril 1946 rõhutas, et ÜRO loomine on suureks ajalooliseks saavu-
tuseks, kuid veelgi tähtsam on kindlustada tema töö õige suund. Sel-
leks on tarvilik, et rahvaste hulgas kasvaks selle organisatsiooni
põhimõtetest lugupidamine. Niisugusel juhul ÜRO täidab edukalt oma
peamised ülesanded rahvaste rahu ja julgeoleku kaitsel ja rahvusva-
helise koostöö arendamisel õiglastel demokraatlikel alustel.¹³⁶⁾

Kuid, nagu sm. Molotov näitas, oli juba sel ajal tekkinud kaks
leeri ÜRO-s, kellest üks kaitses ustavalt kõigi riikide rahvusva-
helise koostöö põhimõtet, teine aga oli juba suundumas ohjeldamatu
võitluse teele maailma valitsemise eest.¹³⁷⁾

135) "Eesti Bolševik" nr.7/8, 1946.

136) Vt. Materjalid ÜRO ajaloost, lk. 265.

137) Vt. samas, lk. 266.

Nüüd me teame, milleni anglo-ameerika imperialistide selline tegevus on viinud. Võtnud üle fašistlike roimarite vaimse pärandi ja nende kaabaklikud meetodid rahvusvahelise poliitika küsimustes, nad on muutunud ÜRO rahukindlustamise instrumendist oma ekspansionistlike taotluste tööriistaks, agressiivsete röövsõdade õigustamise ja soodustamise tööriistaks. Ent kuidas ka USA ja teiste imperialistlike riikide politikaanid teotavad ÜRO lippu ja nime, kui palju ka kuhjavad temale häbiväärseid resolutsioone neile kuuleka hääletusmasina abil, sügavalt õiglased põhimõtted, millele on rajatud ÜRO, mille initsiaatoriks on Nõukogude Liit, jäävad püsima. Nende põhimõtete eest on võidelnud ja võitlevad NSV Loidu ja tema liitlasriikide delegatsioonid ÜRO-s, nende põhimõtete eest võitleb kogu progressiivne inimkond.

K o k k u v ö t e .

NSV Liidu ja tema rahvaste elu kõige iseloomulikumaks jooneks on uudsus, progress, võidukas edasiliikumine igal alal. Et Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon avas maailma ajaloos täiesti uue ajastu, mis erineb kõigist eelmistest nagu päev ööst - selle tõe sügavust tajub inimkond iga päevaga ikka selgemini. See uudsuse sära, kommunismi koiduvalgus rahvaste kohal ulatub tänapäev kaugele üle Nõukogude Liidu piiride, tungib maailma kõige kõrvalisemate maade ja hõimudeni. Ammu on veerenud minevikku need ajad, kus sotsialismi ehitamist peeti "kahtlaseks eksperimendiks", kus peeti võimalikuks NSV Liitu kui "ohtlikku nakkuskollet" isoleerida ja sulgeda, kus rahvusvahelise reaktsiooni tsinovnikud karjusid ainukese tööliste ja talupoegade riigi peale täiel häälel: "Mis maa see on, ... missuguse õigusega see eksisteerib; ja kui see 1917. aasta oktoobris avastati, siis miks ei või seda uuesti sulgeda, et sellest hõngugi järele ei jääks?"¹³⁸⁾ Möödunud kolmandiksajandi kestel on sotsialism proletariaadi kõige eesrindlikumaosa kujutlusest muutunud sadade miljonite inimeste reaalsuseks ja NSV Liit - võitnud

138) Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 459.

sotsialismi maa - on juba laial rindel astunud kommunismile järkjärgulise ülemineku perioodi.

Nõukogude Liidu kiiresti edasi rühkiv elu on terviklik ja harmooniline. Edusammud sotsialistliku ühiskonna võitlusrinde ühes sektoris kutsuvad esile edusamme kõigis teistes sektorites. Saavutused NSV Liidu rahvamajanduse, kultuuri ja riigikaitse alal soodustavad ta mõju ja autoriteedi kasvu rahvusvahelise poliitika vallas. Sellepärast NSV Liidu ajalugu Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist kuni Suure Isamaasõjani on mitte üksi sotsialismi ülesehituse eest peetud võitluse ja sotsialismi võidukäigu ajalugu, vaid ka uut tüüpi välispoliitika printsiipide teostamise eest peetud võitluse ajalugu, rahvusvahelise suhtlemise uute põhimõtete edusammude ajalugu. Suur Isamaasõda aga oli väga tõsiseks prooviks niihasti NSV Liidu sotsialistliku majandussüsteemi ja ühiskondlik-poliitilise struktuuri vastupidavuse, kui ka tema välispoliitika põhimõtete õigsuse suhtes, millise proovi Nõukogude Liit auga läbi tegi.

NSV Liidu vastu, kes algusest peale järjekindlalt teostas kogu inimkonna heaolu ja progressi teenivat rahu ja kollektiivse julgeoleku kindlustamise poliitikat, tegutsesid alatult ja õelalt imperialismi ja reaktsiooni mustad jõud. Nad levitasid ta peale valet ja laimu, üritasid diplomaatilisi rünnakuid ja majanduslikku blokaadi, organiseerisid relvastatud interventsioone ja "ristisõdu" ning lõpuks kogu rahvusvahelise reaktsiooni ühiste pingutustega suunasid ta vastu fašistliku bloki suurrünnaku, mis pidi surmkindlalt lõppema maailma esimese

töörahvariigi purustamisega.

Kuid iga kord on Nõukogude Liidu vaenlased pidanud häbiga taganema, või vastu võtma hävitava löösa-saamise. Nõukogude Liit mitte üksi pole võidukalt väljunud kõigist katsumustest ja tormidest, vaid on tihedalt koondanud enda ümber ka üle ühe kolmandiku inimkonnast ja leidnud endale sadu miljoneid sõpru ja liitlasi kõigis kapitalistlikes maades. Selle edu esimeseks nurgakiviks oli II Ülevenemaalise Nõukogude Kongressi "Rahudekreet", mis esmakordselt maailma ajaloos pöördus üleskutsega rahvaste poole võtta rahu kindlustamine enda kätte ja kaitsta seda lõpuni."

Imperialismi ja reaktsioonituusad, kes tunnustavad täisväärtuslikeks ainult vägivalla- ja survemeetodeid rahvusvahelises poliitikas, pole tänaseni suutnud mõista NSV Liidu välispoliitika olemust ja edusamme. Nad ei suuda ega tahagi mõista, et jäädavalt on minevikku vajunud need ajad, kus rahvad olid mängukannideks hirmuvalitsejate käes, kus poliitika oli kunstiks inimeste verest kulda teha. USA finantsoligarhid arvavad, et suudavad veel toime tulla mineviku veriste meetoditega. Maailma rahuarmastavate rahvaste ülesandeks on koristada nad ära oma vabaduse ja õnne teelt.

Tänapäeva maailmas, mida üha eredamalt valgustavad Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini suured töed, rahvad üha arvukamalt koonduvad nende juhtide ümber, kes näitavad neile väljapääsu vägivalla ja vihkamise õöst rahvaste sõpruse ja vendluse maailma. II Maailmasõja üheks kõige tähtsamaks tulemuseks, eelkõi-

ge Suure Isamaasõja võidu tulemuseks on kommunistide ja kommunistlike parteide mõju ja autoriteedi suur tõus kõigis maades.

"Kommunistide mõju kasvu", ütles sm. Stalin oma jutuaajamises "Pravda" kirjasaatjaga 1946.a. märtsis, "ei saa pidada juhuslikuks. See kujutab enesest täiesti seaduspärast nähtust. Kommunistide mõju on kasvanud sellepärast, et fašismi võimutsemise raskeil aastail Euroopas osutusid kommunistid ustavaiks, julgeiks, ennastsalgavaiks võitlejateks fašistliku režiimi vastu, rahvaste vabaduse eest."... Need on miljonid "lihtsad inimesed", "kes isoleerisid Euroopas reaktsoonäärid, koostöö pooldajad fašismiga, ja eelistasid pahempoolseid demokraatlikke parteisid: Nemad, miljonid "lihtsad inimesed" on need, kes proovinud kommunistid läbi võitluse ja fašismile vastupanu tulew, otsustasid, et kommunistid väärivad täielikult rahva usaldust. Nii on kasvanud kommunistide mõju Euroopas. Säärane on ajaloolise arengu seadus."¹³⁹⁾

Nõukogude Liidu välispoliitika võidukäik, mida on valgustanud Lenini ja Stalini geenius, mida on organiseerinud ja suunanud Üleliiduline Kommunistlik (bolševike) Partei ja Nõukogude valitsus, selle välispoliitika võidukäik on eredaks näiteks rahvaste poolehoidu kasvust kommunistidele. Nõukogude Liidu välispoliitika põhimised ülesanded: võitlus reaktsiooni, imperialistliku ekspansiooni ja sõjasüütajate vastu, igasuguse rahvusliku rõhumise ja koloniaalse orjastamise vastu; võitlus kindla demokraatliku rahu ja rahvusvahelise koostöö eest, rahvaste ja riikide sõltumatuse ja suveräänsuse eest; võitlus NSV Liidu

139) "Eesti Bolševik" nr.6, 1946,

sõltumatuse ja võrdõigusliku seisundi eest rahvusvahelistes suhetes - need ja nendetaolised nõukogude välispoliitika ülesanded on maailma rahvastele lähedased ja arusaadavad.¹⁴⁰⁾ Neid ülesandeid on teostanud ja teostab ka tulevikus NSV Liidu välispoliitika Lenini-Stalini partei juhtimisel.

Sojajärgsel perioodil NSV Liit võitleb Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis ja kogu rahvusvahelise poliitika areenil järjekindlalt üldise desarmeerimise eest, aatomirelva ja teiste rahuliku elanikkonna massiliseks hävitamiseks määratud relvade tingimusteta keelamise eest ning aatomenergia tootmise üle tõhusa rahvusvahelise kontrolli sisseaadmise eest; nõuab kindla rahupakti sõlmimist viie suurriigi vahel, sõjapropaganda hukkamõistmist ja sõjaõhutamata kui inimkonna vaenlaste karistamist. "Rahukaitse seadus" vastu võetud NSV Liidu Ülemnõukogu poolt 1951.a. veebruaris, millele järgnesid samasisulised seadused rahvademokraatia riikides, on ülemaailmse tähtsusega dokumendiks, mis naelutab häbiposti sõjasüütajate kuriteod kõigis maades. See dokument on tegelikult NSV Liidu ja kõigi rahuarmastavate rahvaste tahte ühtseks väljenduseks.

Kapitalism ei saa eksisteerida ilma sõdadeta, sotsialism võidab kindlasti ka ilma nendeta. Kuigi kaks imperialistlikku maailmasõda andsid purustavaid hoope kapitalismi süsteemile ja puhastasid teed sotsialismi võidule, Nõukogude Liit ja tema sõbrad on veendunud, et kolmandat maailmasõda sotsialismi täielikuks võiduks pole vaja. Kapitalism pole enam ülemaailmseks süsteemiks, ta pole enam kogu inimkonda vangistavaks ahelaks, mille purustamine võiks toimuda ainult sõjaliste tormide keerises. Tänapäev, kus kõik teed

140) Vt. Suur Nõukogude Entsüklopeedia, 8, lk. 257 jj.

viivad kommunismile, sotsialism võidab ka rahulikul teel. Sellepärast ei Nõukogude Liit ega ükski rahvademokraatiamaa ei valmista ette agressiivset sõda mitte ühegi kapitalistliku riigi vastu, teades väga hästi, et sõda toob häda ja loendamatuid kannatusi kõige pealt miljonitele lihtsatele inimestele. Vastupidiselt, Nõukogude Liit ja rahvademokraatia riigid tunnustavad täiesti siiralt kahe süsteemi - kapitalistliku ja sotsialistliku - samaaegse eksisteerimise võimalust, rahuliku koostöö võimalust nende vahel. Sm. Stalin oma vastustes Lääne ajakirjanike ja ühiskonnategelaste küsimustele on seda korduvalt kinnitanud.

"Sunday Times'i" Moskva kirjasaatja Alexander Vert'i küsimusele, kas Nõukogude Liidu edasise liikumisega kommunismi poole rahuliku koostöö võimalused välismaailmaga ei vähene, vastas sm. Stalin:

"Ma ei kahtle, et rahuliku koostöö võimalused mitte ainult ei vähene, vaid need võivad isegi suurenedagi."¹⁴¹⁾

Pikemas vestluses samal teemal ameeriklase Harold Stasseniga ütles sm. Stalin:

"Kui on soov koos töötada, on koostöö täiesti võimalik erinevate majanduslike süsteemide juures. Kui aga ei ole soovi koos töötada, siis võivad riigid ja inimesed isegi ühesuguse majandusliku süsteemi juures tülli minna."¹⁴²⁾

See seisukoht pole muutunud rea aastate jooksul. Sama kinnitas sm. Stalin oma hiljutises vastuses grupi Ameerika ajalehete toimetajate küsimustele:

"Kapitalismi ja kommunismi rahulik kõrvuti-eksisteerimine

141) "Eesti Bolševik" nr.18, 1946.

142) "Nõukogude Õpetaja" nr.20, 1947.

on täiesti võimalik vastastikuse koostöösoovi olemasolu korral, valmisoleku korral täita endale võetud kohustusi, võrdsuse ja teiste riikide siseasjadesse mittevahelesegamise põhimõttest kinnipidamise korral."143)

Rahu ja kollektiivse julgeoleku kindlustamise huvides on selline koostöö tingimata tarvilik. Maailma rahvad aga varem või hiljem valivad paratamatult selle ühiskondlik-poliitilise ja majandusliku süsteemi, mis viib neid kiiremini edasi üldise heaolu ja õitsengu poole.

Aruandes rahvusvahelisest olukorrast mõnede kommunistlike parteide esindajate informatsioonilisel nõupidamisel Poolas 1947.a. septembris ütles sm. Ždanov:

"Nõukogude poliitika peab kinni lojaalselt heanaaberlike suhete säilitamise kursist kõigi nende riikidega, kes avaldavad soovi koostööks. Nende maade suhtes aga, kes on Nõukogude Liidu tõelised sõbrad ja liitlased, on ta alati käitunud, käitub nüüd ja edaspidi ustava sõbra ja liitlasena."144)

See maailma rahvaste sõpruse- ja vendlusliit võimsa sotsialismimaaga laieneb ja kindlustub iga päevaga.

Nõukogude Liit, kes oma senise võitlusega püsiva rahu ja kollektiivse julgeoleku eest on ära teeninud kõigi rahuarmastavate rahvaste usalduse, läheb selle võitluse uuel, kõrgemal etapil kogu progressiivse inimkonna eesotsas vastu uutele võitudele.

143) "Eesti Bolševik" nr.4, 1952.

144) Ždanov, Rahvusvahelisest olukorrast, lk. 17.

Kirjanduse loetelu
ühes kasutatud lühenditega.

I Marksismi-leninismi klassikud.

1. Marx, K., Engels, F., Kommunistliku partei manifest, Tallinn, 1946. = Marx ja Engels, Kommunistliku partei manifest.
2. Маркс, К., Учредительный манифест международного товарищества рабочих, Избранные произведения, т. I, Москва, 1949. = Marx ja Engels, Valitud teosed, I k.
3. Lenin, V.I., Imperialism kui kapitalismi kõrgeim ja viimane staadium, Valitud teosed, I k., Tallinn, 1945.
4. " - " Sõda ja Venemaa sotsiaaldemokraatia, Valitud teosed, I k., Tallinn, 1945.
5. " - " Euroopa Ühendriikide loosungist, Valitud teosed, I k., Tallinn, 1945.
6. " - " Proletaarse revolutsiooni sõjaprogramm, Valitud teosed, I k., Tallinn, 1945. = Lenin, Valitud teosed, I k.
7. " - " Tööliste, sõdatite ja talupoegadele, Valitud teosed, II k., Tallinn, 1946. = Lenin, Valitud teosed, II k.

8. Lenin, V.I., Kõne rahu üle 26. oktoobril 1917, Rahudekreet, Valitud teosed, II k., Tallinn, 1946.
= Lenin, Valitud teosed, II k.
9. " - " Töötava ja eksploateeritava rahva õiguste deklaratsiooni eelnõu, Valitud teosed, II k., Tallinn, 1946. = Lenin, Valitud teosed, II k.
10. " - " VK(b)P Keskkomitee poliitiline aruanne VK(b)P XI kongressil 27. märtsil 1922, Valitud teosed, II k., Tallinn, 1946.
= Lenin, Valitud teosed, II k.
11. Ленин, В.И., Несчастный мир, Сочинения, т.27, /Ленинград/, 1950.
= Lenin, Teosed, 27.k.
12. " - " VII Всероссийский съезд Советов, Сочинения, т. 30, /Ленинград/, 1950.
= Lenin, Teosed, 30.k.
13. " - " Речь на съезде рабочих и служащих кожевенного производства, Сочинения, т.31, /Ленинград/, 1950.
= Lenin, Teosed, 31.k.
14. " - " Заметки по вопросу о задачах нашей делегации в Гааге, Сочинения, т. 33, /Ленинград/, 1951.
15. Stalin, J.V., VK(b)P XII kongressi tulemustest, Teosed, 6.k., Tallinn, 1948.
= Stalin, Teosed, 6. k.
16. " - " Rahvusvahelisest olukorrast, Teosed, 6. k., Tallinn, 1948. = Stalin, Teosed, 6. k.
17. " - " VK(b)P XIV konverentsi töö tulemustest, Teosed, 7.k., Tallinn, 1949.
= Stalin, Teosed, 7.k.

18. Stalin, J.V., ÜK(b)P XIV kongress, Keskkomitee poliitiline aruanne, Teosed, 7.k., Tallinn, 1949.
= Stalin, Teosed, 7.k.
19. " - " Märkmeid tänapäeva teemadel, Teosed, 9.k., Tallinn, 1949. = Stalin, Teosed, 9.k.
20. " - " ÜK(b)P XV kongress, Keskkomitee poliitiline aruanne, Teosed, 10.k. Tallinn, 1950.
= Stalin, Teosed, 10.k.
21. " - " Jutuaajamine välismaiste töölisdelegatsioonidega, Teosed, 10.k., Tallinn, 1950.
= Stalin, Teosed, 10. k.
22. " - " Aruanne ÜK(b)P Keskkomitee tööst partei XVII kongressile, Leninismi küsimusi, Tallinn, 1945.
= Stalin, Leninismi küsimusi.
23. " - " NSV Liidu konstitutsiooni projektist, Leninismi küsimusi, Tallinn, 1945.
= Stalin, Leninismi küsimusi.
24. " - " Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst partei XVIII kongressil, Leninismi küsimusi, Tallinn, 1945.
= Stalin, Leninismi küsimusi.
25. " - " Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast, Tallinn, 1946. = Stalin, N. L. Suurest Isamaasõjast.
26. " - " Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimiseelsetel koosolekutel peetud kõned, Tallinn, 1947.
= Stalin, Valimiseelsed kõned.

27. Сталин, И.В., Политический отчет Центрального Комитета XVI съезду ВКП/б/, Сочинения, т. 12, Москва, 1949.
= Stalin, Teosed, 12.k.
28. Seltsimees J.V. Stalini intervjuu "Pravda" kirjasaatjaga hr. Churchilli kone kohta, "Eesti Bolševik" nr.6, (Tallinn), 1946.
= "Eesti Bolševik" nr.6, 1946.
29. Associated Pressi kirjasaatja hra Eddy Guilmore'e küsimused seltsimees Stalinile ja seltsimees Stalini vastused, "Eesti Bolševik", nr. 7/8, (Tallinn), 1946.
= "Eesti Bolševik" nr.7/8, 1946.
30. Seltsimees J.V.Stalini vastused küsimustele, mis "Sunday Times'i" Moskva kirjasaatja hr. Alexander Vert esitas oma kirjas seltsimees J.V.Stalini nimele 17.septembril 1946, "Eesti Bolševik" nr. 18, (Tallinn), 1946. = "Eesti Bolševik" nr.18,1946.
31. Ajakiri "Look". avaldas seltsimees Stalini intervjuu Elliot Rooseveltiga, "Eesti Bolševik" nr. 2, (Tallinn), 1947.
32. Üleskirjutus seltsimees J.V.Stalini jutuajamisest Ameerika Ühendriikide vabariikliku partei tegelase Harold Stasseniga 9.aprillil 1947.a., "Noukogude Opetaja" nr.20, (Tallinn), 1947.
= "Noukogude Opetaja", nr.20, 1947.
33. Seltsimees J.V.Stalini jutuaja mine "Pravda" kirjasaatjaga, "Eesti Bolševik" nr.5, (Tallinn), 1951.
= "Eesti Bolševik" nr.5, 1951.

34. Seltsimees J.V.Stalini vaatus "Pravda" kirjasaatjale aatomi-
relva kohta, "Eesti Bolševik" nr.16, (Tallinn),
1951.
35. Seltsimees Stalini vastus grupi Ameerika ajalehtede toimetaja-
jate küsimustele, "Eesti Bolševik" nr.4, 1952.
36. Üleliidulise Kommunistliku (bolševike) Partei ajalugu, Tallinn,
1951. = ÜK(b)P ajalugu.

II Teiste autorite teosed.

1. Ajaloo võltsijad, Tallinn, 1948.
= Ajaloo võltsijad.
2. Beria, L.P., Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 34.
aastapäev, "Eesti Bolševik" nr. 17, 1951.
3. Go-Mo-Zo kõne, "Rahva Hääl" nr. 86, (Tallinn), 1952
= "Rahva Hääl" nr. 86, 1952.
4. Kolme liitlasriigi ... juhtide konverents Krimmis, "Eesti Bol-
ševik" nr.3, (Tallinn), 1945.
= "Eesti Bolševik" nr.3, 1945.
5. Kolme riigi Berliini konverents, "Eesti Bolševik" nr.13/14,
(Tallinn), 1945.
= "Eesti Bolševik" nr.13/14, 1945.
6. Majakovski, V., Ameerikast, Tallinn, 1951.
= Majakovski, Ameerikast.
7. Nõukogude Liidu välispoliitika Isamaasõja ajal, I k., Tallinn,
1947, = N.L. Välispoliitika.

8. Raamatu "Eesti NSV ajalugu" maketi XII peatükk, "Eesti Bolševik" nr.8, (Tallinn), 1951.
= "Eesti Bolševik" nr. 8, 1951.
9. Rubinstein, N.L., Kolmkümmend aastat Nõukogude välispoliitikat, Tallinn, 1948.
= Rubinstein.
10. Ždanov, A., Rahvusvahelisest olukorrast, Tallinn, 1948.
= Ždanov, Rahvusvahelisest olukorrast.
11. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikiri, (Tallinn), 1946.
= ÜRO põhikiri.
12. Внешняя политика СССР, Большая Советская Энциклопедия 8, II изд., Ленинград, 1951.
= Suur Nõukogude Entsüklopeedia 8.k.
13. Гусев, М., Борьба Советского Союза за сокращение вооружений и ^{запрещение} атомного оружия, Москва, 1951.
= Gusev.
14. Дипломатический словарь, т. I, Москва, 1948.
= Diplomaatiline leksikon, I.k.
15. Дипломатический словарь, т. II, Москва, 1950.
= Diplomaatiline leksikon, II.k.
16. История дипломатии, т. III, Ленинград, 1945.
= Diplomaatia ajalugu, III.k.
17. Дубинский, Международные отношения и внешняя политика СССР на Дальнем Востоке, Москва, 1951.
= Dubinski.

18. Коровин, Е.А., Основные принципы внешней политики СССР, Москва, 1952. = Korovin.

19. Крылов, С.Б., Материалы к истории Организации Объединенных Наций, /Москва/, 1949
= Materjalid ÜRO ajalooost.

20. Молотов, В.М., Статьи и речи, Москва, 1947.
= Molotov, Artiklid ja kõned.

1. Bolševike partei ja Nõukogude valitsuse võitlemis-
raha eest Suure Revolutsiooni ajal (1917-1921) 17

2. Nõukogude Liidu võitlus kollektivist-
liku eest sotsialistliku riigi ja kapitalismi
süütuks stabiliseeritud ajajärgul (1921-1929) 24

3. Nõukogude Liidu võitlus kollektivist-
liku eest kapitalismi üldisele lagunemisele ja
II maailmasõja järgijärgulise valla võtmisele
tingimustel (1929-1939) 31

4. Nõukogude Liidu võitlus "fasisid" loomise
eest fasisidliku agressiooni vastu (1939-1941) 36

5. Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda kui võitlus
rahvaste vabastamise eest fasisidil vastu.
Sotsialistliku revolutsiooni alguse rajamine
(1941-1945) 74

S i s u k o r d.

Eessõna	lk.	2
Sissejuhatus	"	4
1. Bolševike partei ja Nõukogude valitsuse võitlus rahu eest Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja välismaise sõjalise interventsiooni ajajärgul. Uue välispoliitika aluste rajamine (1917-1921)	"	17
2. Nõukogude Liidu võitlus kollektiivse julgeoleku eest sõjajärgseil aastail ja kapitalismi ajutise stabilisatsiooni ajajärgul (1921-1929)	"	24
3. Nõukogude Liidu võitlus kollektiivse julgeoleku eest kapitalismi üldkriisi teravnemise ja II Maailmasõja järkjärgulise vallapäästmise tingimustes (1929-1939)	"	41
4. Nõukogude Liidu võitlus "idarine" loomise eest fašistliku agressiooni vastu (1939-1941)	"	60
5. Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda kui võitlus rahvaste vabastamise eest fašismi ikkest. Sõjajärgse rahuliku koostöö aluste rajamine (1941-1945)	"	74

Kokkuvõte	lk. 93
Kirjanduse loetelu ühes kasutatud lühenditega .	" 99.